

СТЕНОГРАМА

виїзного засідання Комітету Верховної Ради України
з питань гуманітарної та інформаційної політики

16 жовтня 2026 року

ПОТУРАЄВ М.Р. Шановні колеги, розпочинаємо виїзне засідання Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики в місто Харків та Харківську область 16 жовтня 26-го року. До нас має приєднатися Олег Васильович Синегубов, начальник Харківської обласної військової адміністрації. На жаль, він затримується через те, що російські нелюди, терористи нанесли сьогодні зранку удар так званими керованими авіаційними бомбами по одному з харківських ринків, загинули люди. Зараз голова ОВА перебуває на місці цієї трагічної події, багато поранених.

Власне, я пропоную розпочати наше засідання з хвилини мовчання за всіма, хто загинув в результаті російського терору, за харків'янами, за дітьми Харкова, за мешканцями Харківської області, за всіма українцями, які стали жертвами російсько-фашистській агресії.

(Хвилина мовчання)

Прошу сідати.

Колеги, наше засідання буде складатися з двох частин. Перша буде присвячена поточним проблемам та невідкладним заходам державної підтримки книговидання та книгорозповсюдженню в умовах російської агресії. Друга – забезпеченню та захисту прав дітей в умовах воєнного стану в Харківській області.

Одразу скажу, що десь приблизно о 12:45 частина учасників нашого засідання поїде на засідання Тимчасової слідчої комісії з питань розслідування злочинів російських окупантів і агресорів проти журналістів, працівників медіа і медіа в цілому, яку очолює наша колега в комітеті Євгенія Михайлівна Кравчук. По суті, в нас вже зараз спільне таке засідання, і комітет, і ТСК, представлені як члени комітету, так і члени ТСК. Вдячний

колегам з ТСК, які приєдналися до нас, тому що ці питання, які ми сьогодні будемо обговорювати в Харкові, вони, я вважаю, не обходять жодну людину в Україні.

Отже, мені важко відкривати це засідання, ми були тут два роки тому, після перших атак так званої Російської Федерації проти українського книговидавничого сектору, коли, на жаль, загинуло багато людей, працівників саме харківських друкарень. Ми бачимо, що ця політика, точніше, це не політика – це злочини, це злочинний план, він продовжує реалізовуватися від нищення друкарень, які героїчно абсолютно відновлюють свою роботу, з ризиком для життя. Харків'яни в першу чергу, і не лише харків'яни, продовжують роботу під загрозою постійною обстрілів, загибелі, друкують українські книжки, несуть українське слово в Україну.

Так-от цей злочинний план продовжує реалізовуватись у вигляді вже нищення безпосередньо будівель видавництв, складів. Ви знаєте, що ми втратили, вже рахунок іде на мільйони, на багато мільйонів втрачених накладів, втрачених книжок, від книжок для самих маленьких до підручників, до літератури художньої, літератури наукової, пізнавальної. Ну, власне, таку практику останній раз Європа бачила, як ми пам'ятаємо з вами, з 1933 року, в нацистській Німеччині.

Я хочу зараз дати слово, на початку, пані Богдані Лаюк, заступниці міністра, вона трошки обмежена в часі, тому хотілося би її послухати.

ПОТУРАЄВ М.Р. Вона побіжить, і ми не зможемо отримати, і вона не зможе отримати зворотний зв'язок.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Я дуже перепрошую. Я думаю, що так як тема дуже важлива і в нас є профільний заступник міністра, який відповідає за книжкову галузь, я би дуже хотів, щоб вона почула нас і видавців.

ПОТУРАЄВ М.Р. Володимир Михайлович, вона буде до 12-ї. Пані Богдана, включіть, будь ласка, мікрофон. Ви зможете бути з нами до якої?

ЛАЮК Б.В. Вітаю, дорогі колеги! Я постараюся бути до 12:30, бо о 12:30 починається круглий стіл про Богдана Гаврилишина.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Давайте визначати все-таки пріоритети...

ПОТУРАЄВ М.Р. Тоді давайте, якщо *(нерозбірливо)* до 12:30...

В'ЯТРОВИЧ В.М. Переходимо до справ.

ПОТУРАЄВ М.Р. Тоді повернемося зараз до нашого регламенту. Я, в принципі, своє вступне слово сказав, Олег Васильович, від імені комітету, від імені ТСК. Прийміть, будь ласка, наші щирі співчуття у зв'язку з черговою терористичною атакою. Ми вже вшанували пам'ять загиблих, на жаль, сьогодні в результаті ранішньої атаки хвилиною мовчання. Дякуємо за все що ви робите тут, дякуємо Харкову, харків'янам, всім мешканцям Харківської області за те, що ви стоїти. Завдяки вам стоїть фронт, стоїть наша армія, яка всіх нас боронить. Тому ще раз вам щиро дякуємо за вашу повсякденну працю, яка, на жаль, полягає в тому, що і треба гідно проводити в останню путь абсолютно мирних мешканців міста і області.

Побачили вже результати атак. Дійсно, серце болить, тому що Харків – неймовірно красиве місто, одна з перлин України. І навіть зараз, навіть зараз, коли він стікає кров'ю, коли область стікає кров'ю... регіон неймовірно красивий, один раз бував у вас тут і подорожував, знаю, наскільки прекрасна Слобожанщина, наскільки прекрасна Харківщина, навіть коли ви зараз стікаєте кров'ю, все одно дана богом краса залишається. І ми пишаємося всіма вами, друзі, пишаємося регіоном, пишаємося містом.

Я на цьому передаю слово вам, Олеже Васильовичу. Будь ласка.

СИНЕГУБОВ О.В. Дуже дякую, пане голово.

Шановні колеги народні депутати, перш за все я хочу подякувати вам за те, що ви особисто приїхали до міста Харкова, до Харківської області, для нас це дуже важливо, знову ж таки показати те, що регіон живе, подякувати вам за вашу роботу, яку ви робите щодня на підтримку нашої держави, її незалежності, підтримку, звичайно, Збройних Сил. І перша, звичайно, подяка нашим воїнам за те, що вони боронять нашу Харківщину, нашу землю. Подякувати вам за ті рішення, які були в сесійній залі парламенту на користь Харківщини. І минулого відповідно бюджетного року, ми всі пригадуємо і лікарню дитячу підземну, ми всі розуміємо і чітко адекватно те, що є проблеми з фінансуванням, однак ми вже до кінця цього року відповідно плануємо завершити це укриття і далі перейти до внутрішнього оснащення. Однак, перш за все, вже на початку наступного всі пацієнти, працівники цієї лікарні можуть вже використовувати як укриття. І нагадую, що там не було укриття, як і, напевно, в більшості лікарень прифронтових територій, жодних. Це просто елементарні підвальні приміщення, які неможливо там використовувати як укриття, тому що там проходять комунікації і все інше, і все інше.

І ті рішення, власне кажучи, які ви приймали, нам є чим поділитися, яким досвідом. Так, ми на прифронтовій фактично території, постійно під обстрілами, сьогодні зранку дві людини загинули у нас цивільні, 15 отримали поранення, 10 госпіталізовані і 2 людини дуже важкі у дуже важкому стані, наші лікарі борються за їх життя. І коли ми говоримо, що ми маємо створювати ось таку медичну в тому числі інфраструктуру, яка може одночасно прийняти велику кількість пацієнтів, всі абсолютно пацієнти були доставлені до нашої обласної лікарні, враховуючи ті знову ж таки заходи, які були вжиті.

«Вітаємо вас на Харківщині». Це екстрені повідомлення, в налаштування в телефонах, їх можна відключити, і тоді не буде ось такого

сповіщення. Це було нами зроблено у 2022 році, коли були перебої з електроенергією, з мобільним зв'язком і все інше, ці екстрені повідомлення вони проходять за будь-яких обставин.

Тому знову ж таки хочу ще раз подякувати за те, що ви на Харківщині і далі бажаю вам плідної роботи, наші всі служби, всі департаменти так само будуть долучені там, де буде необхідно, до участі у ваших фактично засіданнях.

Дякую вам.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую ще раз, Олеже Васильовичу.

Дякую, що змогли попри ці трагічні обставини приєднатися принаймні на початку. Ми розуміємо ваше навантаження, так що ви можете зараз повернутися до справ, і приєднатися до нас до нас в будь-який момент, ми будемо ще тут сьогодні працювати.

СИНЕГУБОВ О.В. Якщо є, умовно кажучи, питання по роботі там області, незважаючи на відповідну профільність комітету, так само там питання енергетики, реалізація планів стійкості, там, де ми вам можемо сказати, там, де можемо поспілкуватися of records, так само ми готові, тобто ми доповімо всі абсолютно ситуацію, всю абсолютно обстановку, яку ми маємо на території нашого регіону.

Дякую вам.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Так, колеги, повертаємося до порядку денного нашої роботи. Оскільки пані Богдана зможе з нами бути доволі довго, то ми розпочинаємо. Порядок виступів зараз від народних депутатів наступний: Ірина Мирославівна, Володимир Михайлович.

Ірина Мирославівна Констанкевич, будь ласка, вам слово.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Доброго дня, шановні колеги! Доброго дня, шановні господарі! Сердечно вам дякуємо за можливість сьогодні провести засідання Комітету з гуманітарної та інформації політики саме у Харкові – столиці книговидавання, яка постала ще в минулому столітті, у 20-х роках минулого століття, і як викладач української літератури, професор кафедри української літератури я можу підтвердити, що цифри накладів книг, які видавалися у 20-х роках минулого століття, вони вражають подосі студентів, викладачів і усіх, хто занурений в історію української літератури, формування української інтелектуальної думки і формування української гуманітарної аури.

Тоді, сто років тому, книга і українська література асоціювалися з українським ренесансом, з українським відродженням. І тоді це не було як питання національної безпеки, воно так не формулювалося. Хоча 30-ті роки продемонстрували, що справді нищення українського письменництва, нищення фізичне українських письменників, які були і в Києві, і в Харкові та в інших містах, це все призвело до знищення українськості і української ідентичності. Тому це було питання теж тоді безпекового характеру, хоча тоді було не сформульоване. Сьогодні ми бачимо аналогічні процеси. Ми бачимо, що Росія шляхом фізичного знищення людей, книг і всього, що пов'язано із українською духовністю, із гуманітарною сферою, прагне знищити, через українську ідентичність, знищити Україну, українців і весь наш світ.

Тому тема, яка сьогодні є головною для нашого обговорення, – книговидавання і підтримка книговидавання в Харкові і в Україні, я вважаю, що це питання національної безпеки, і тільки так його потрібно екстраполювати для вирішення на державному рівні. Тому що, так, було вже означено, що знищені великі накладі художньої літератури, науково-популярної, але в першу чергу це українські підручники. І через надзусилля українські школярі отримали підручники, це спочатку були електронні варіанти, зараз поступово надходять книги в друкованому варіанті, але втрати необліковані. І я думаю,

що в найближчій перспективі відновити як поліграфічну базу в технічному вимірі, в обсягах видання книг буде дуже складно.

Ми маємо статистику, яку нам надала Книжкова палата, яку нам надав Інститут книги. А, до речі, я хочу подякувати саме цим інституціям, Інституту книги, де ми із моєю колегою Євгенією Кравчук є у складі наглядової ради, і ще одна народна депутатка пані Олена Кондратюк є в складі наглядової ради. Тому ми глибоко в цих процесах і володіємо достеменно ситуацією, що зараз відбувається на ринку книговидавання. Тому уже спільно із Інститутом книги були напрацьовані пропозиції, які ми підтримуємо, комітету: як важливо залучити державне фінансування, фінансування наших міжнародних донорів, наших міжнародних партнерів для відновлення цього такого важливого сегмента і української економіки, і української гуманітарної сфери, і національної безпеки.

Тому я хочу ще сказати про те, що сьогодні на цьому виїзному засіданні присутня дуже важлива для української духовної спільноти людина, це пан професор Ігор Ісіченко, архієпископ, який... пане голову, попрошу вас надати йому слово. Тому що ми будемо говорити про українську літературу, але уже у вимірі української літератури викладання її школах, і про українські підручники української літератури. Це теж дуже важливі питання, тому що це є етапи одного ланцюга: друк української книжки, українська книга як підручник в українській школі, українські школярі і українські громадяни. Тому я сподіваюсь, що це буде таке комплексне багатоаспектне вивчення, але заодно ми зачепимо і питання викладання української літератури саме на теренах Харківської області. І тут я би просила авторитетне слово пана професора теж почути.

Дякую. Мій регламент вичерпаний, я так розумію. Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Ірино Мирославівно.

Володимир Михайлович В'ятрович, будь ласка.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Доброго дня, колеги. Ми всі знаємо, яка критична ситуація в книжковій галузі, щойно ми бачили наочно, на прикладі одного з видавництв, як виглядає те, що Росія хоче зробити з українською книжкою. Вже немає ні в кого сумнівів, що це цілеспрямоване знищення української книжки, це один з елементів знищення української ідентичності, нації і державності.

Чи маєте держава можливості і інструменти ефективно протистояти цьому? Я впевнений, що має і мусить. Інструменти відомі і озвучені в тому числі Українською видавничою асоціацією у зверненнях до влади, зараз нагадаю їх. Перше – це компенсувати збитки видавцям, друкарням, книгарням та відновити знищені накладі. Передусім про підручники це вже частково зроблено. Поширити механізми страхування і компенсації воєнних ризиків на товари в обороті та готову продукцію, а також передбачити компенсацію за майно, знищене до приєднання до програми. Відновити державні закупівлі книжок для бібліотек. Поширити програми доступного кредитування на відновлення накладів. Запустити передбачену законом компенсацію оренди книгарням.

Чи має уряд можливість швидко задіяти ці інструменти? Думаю, що має. І не просто має можливість, а має обов'язок. Чи робить це уряд? Ну, після мого виступу будуть виступати видавці, я думаю, що вони найкраще можуть сказати, що зроблено, а що не зроблено за чотири роки повномасштабної війни, особливо за останні місяці вже повномасштабної війни проти української книжки.

Я зупинюся тільки на одному з названих механізмів профільною асоціацією: субсидія на оренду книгарень. Не тому що я вважаю його найважливішим, найефективнішим, а тому що я вважаю, що те, як уряд діє з цим інструментом, я сказав би, показує, на жаль, імітацію допомоги видавцям, українській книзі, а не справжню реалізацію якихось кроків, спрямованих на підтримку української книжки.

Отже, ми разом з вами, видавці, книгорозповсюджувачі, громадський сектор і, звичайно, члени нашого комітету, ще в червні 2022 року, тобто 4 роки тому внесли до Закону про держпідтримку книговидавничої справи дуже важливу статтю 8.2. Ви добре пам'ятаєте, як за це одностайно проголосували понад 300 депутатів, які надії покладала галузь на цей закон і як почали відкриватися нові книгарні, бо галузь повірила в те, що держава нарешті переходить до якихось системних кроків прозорих, спрямованих на результат. Ця стаття, нагадаю, гарантує відшкодування державою всім книгарням, які легально працюють і відповідають вимогам закону, в тому числі не продають російських чи російськомовних книжок, видатків на оренду приміщення в сумі 20 відсотків доходу від проданих у відповідному приміщенні книг. Механізм не передбачає жодного ручного управління чи втручання держави у книжковий ринок. Формула надання субсидії чітка, прозора і має працювати автоматично.

Вартість програми навіть у цінах нинішнього року оцінюється менше ніж в 300 мільйонів гривень. Хтось каже, що може багато, але я порівнюю, є з чим порівняти. Насправді мізерна сума для країни з 4-трильйонним бюджетом, навіть у рамках маленького бюджету культури, не йде ні в які порівняння з, до прикладу, 5-мільярдною «Тисячовесною» чи півтора мільярдними видатками телемарафону. Нагадую, ми говоримо про 300 мільйонів. Тобто тут не про брак грошей, тут все-таки про пріоритет.

Так от, виконання закону про субсидії книгарням дозволило б не лише зберегти мережу з сотень працюючих книгарень, але збільшувати цю мережу. А головне - зробити приватні інвестиції у книгорозповсюдження привабливими навіть в умовах війни. Ми роками вимагали від уряду після ухвалення закону скасувати нав'язану Мінфіном незаконну норму урядової постанови про те, що закон, чинний закон, ухвалений закон, підписаний Президентом закон, буде діяти колись, після війни. Таке рішення чомусь ухвалив уряд. Але замість приведення своїх актів у відповідність із законом, уряд з подачі Мінкульту вже, чинного, теперішнього Мінкульту, пішов ще

далі і по суті своїй переписав норми закону, своєю постановою вирішуючи, для яких книгарень закон буде діяти, а для яких не буде діяти.

Урядовці вирішили, що зараз субсидію мають отримати лише ті книгарні, які працюють в містах з населенням менше 100 тисяч жителів. Іншою нормою встановлено обмеження в доходах близько 10 мільйонів гривень на рік, що взагалі, як на мене, якийсь абсурд, бо закон каже, що чим більше книгарня отримує доходи від продажу книжок, тим більшою буде сума наданої субсидії, тобто заохочення, як і продаж книжок. Постанова навпаки робить рівно протилежне, заохочуючи тінізацію доходів для збереження субсидій.

Щоб ми розуміли про те, що означає цей так званий пілотний проєкт на конкретному випадку, можу сказати. От ми зараз з вами знаходимося на Харківщині, так от, за нашою інформацією, жодна з книгарень Харкова, жодна з книгарень Харківщини не отримає цієї субсидії на виконання цієї постанови. Це яскравий приклад того, як буде працювати так званий пілотний проєкт. І звичайно урядовці усвідомлювали, що такі дії з правового погляду є незаконними, з погляду культурної та економічної політики насправді є профанацією, що дискредитує важливий законодавчий механізм підтримки українського книгорозповсюдження. Так цей так званий пілот ніколи не злетить і, власне, для того щоб потім сказати, що закон був неправильний, закон не працював, закон жодним чином не допоміг. Тим більше, що ми як члени комітету неодноразово заявляли про це Прем'єру, про неприпустимість звуження дії закону, міністерці культури, неодноразово заявляли про це публічно і непублічно, усно і письмово, заявляли не тільки ми, депутати, автори цього законопроєкту, заявляли українські видавці, книгорозповсюджувачі і, на жаль, всі ці абсолютно обґрунтовані звернення були проігноровані.

А далі я собі дозволю зацитувати відповідь, яка днями надійшла від Мінкульт на наше звернення, нашого комітету. Отже, цитую: «Закон визначає загальні правові засади та основні умови надання державної

підтримки, а підзаконним нормативно-правовим актом конкретизується порядок та механізм її реалізації. Норми Постанови Кабінету Міністрів від 28 вересня 2026 року не змінюють установлених законом вимог, а визначають особливості та етапність практичної реалізації відповідного механізму надання державної підтримки. Запровадження першого етапу надання державної субсидії зумовлено особливостями правового режиму воєнного стану та обмеженістю бюджетних ресурсів, в зв'язку з чим виникла необхідність першочергового спрямування державної підтримки до найбільш вразливих суб'єктів господарювання. Водночас запропонований підхід не встановлює постійного обмеження для інших розповсюджувачів книговидавничої продукції. Постановою передбачено, що через один рік з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні (коли це буде ми, звичайно, не знаємо) державна субсидія надаватиметься розповсюджувачам, які відповідають вимогам статті закону 8-2 без застосування обмежень, встановлених до першого етапу».

Цей лист написала очільниця видавничого управління Мінкультури Катерина Орлюк і, на жаль, підписала міністерка культури – віце-прем'єр-міністерка пані Тетяна Бережна.

Перепрошую, але щоб ми зрозуміли, про що йдеться, спробую внести таке порівняння. Що воно мені нагадує? Наприклад, законодавство про оплату праці визначає параметри зарплат працівників культури, і ми їх не ставимо під сумнів, і не скасовуємо. Просто вирішили зробити етапність і виплати зарплати працівникам Мінкульту. Оскільки війна і грошей мало, то давайте будемо платити лише 10 відсотків зарплати, і не всім, а лише тим, хто живе, наприклад, на Троєщині, і минулого року заробили не більше 300 тисяч. Але не думайте, що це не значить, що ми якось зупиняємо дію норми закону про зарплату, ні, в жодному випадку. Всі працівники культури будуть отримувати всю свою зарплату, але десь через рік після закінчення воєнного стану.

Це саме те, що написано в тому листі, який пояснює постанову, яка нібито допомагає українському книговиданню і книгорозповсюдженню. А на завершення там написано, що Міністерство культури продовжуватиме роботу з пошуку шляхів вирішення питань швидкого повноцінного запуску цієї програми підтримки розповсюджувачів книговидавничої продукції, які відповідають вимогам статті 8-2.

Я переконаний, що і наш комітет, і українські книгорозповсюджувачі, ми всі разом маємо показати міністерству шлях, який вони дивним чином не хочуть бачити. І це шлях, з одного боку, складний, з другого боку, дуже простий, це шлях виконувати закон, в якому все чітко написано, чітко і розписано. Тим більше, що і гроші в проєкті бюджету на наступний рік на цю програму передбачено в повному обсязі. Тож уряд має нарешті зняти штучно створені ним перешкоди для реалізації цієї програми. Хоча, навіть якщо ми перейдемо врешті до реалізації цієї програми на повну потужність з наступного року, хочу сказати, що, на жаль, ми вже втратили колосальний час, який потрібен був книговидавцям і книгорозповсюджувачам. На жаль, найкраща нагода для цього, яка була влітку і на початку осені цього року, знову-таки ми вже її втратили. Тому що ми заходимо в складну і страшну, напевно, для багатьох зиму, коли буде важко говорити про особливу увагу суспільства і влади до книжок. Але замість того, щоб скористатися цією увагою, яка, на жаль, була оплачена страшними втратами для українського книговидавничого ринку, але була така увага і світової громадськості, була така увага й української громадськості, то замість того, щоб скористатися і запустити у повній мірі механізм ухваленого закону, ми отримали симулятор. Тому от я дуже просив би, щоб пані Лаюк, яка є заступницею міністра культури, відповідальна саме за ці питання, спробувала пояснити, яким чином імітація реалізації дуже важливого для книговидавничої галузі України закону допоможе видавцям, для того щоб вони пережили один із найважчих напевно періодів за роки незалежності України.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Ну, очевидно, зараз треба надати слово пані Богдані.

Я просто хочу від себе нагадати, що в принципі комітет, як вже слушно зазначив Володимир В'ятрович, неодноразово наголошував на принципі дуже нескладних рішень, ну в тому плані, що вони пропрацьовані. Рішення про підтримку книговидавництва і книгорозповсюдження, воно пропрацьовано у відповідному законі власне, тому це не те, що там просте рішення, воно не таке просте, просто модель була пропрацьована, обговорена, пройшла через залу Верховної Ради, проголосована.

Далі ми говорили про те, що в тих умовах, які зараз склалися, очевидно, уряду треба подумати про те, що в якийсь момент доведеться розглянути предметно питання про певні податкові пільги. У нас є дві категорії податкових пільг, які можуть допомогти українському книговидавництву. Перше, це обнулення в'їзних мит на ввезення обладнання друкарського відповідно. Так, звичайно, там треба дивитися, значить, на такі аспекти, як безпека подальша. Тому що беззмістовно завозити обладнання туди, де воно може бути завтра вражене і знищене.

Але ми бачимо масштаби, сьогодні ми бачили їх просто наочно, масштаби руйнувань, масштаби втрат, рахунок знову-таки на мільйони примірників, екземплярів і на сотні мільйонів гривень. Далі ми маємо серйозно поставитися, я не кажу, що це перспектива завтрашнього дня, але ми маємо серйозно поставитися до того, що, можливо, якусь частину української книжки доведеться видавати за кордоном, це просто інші безпекові умови. І якщо так, то книжка, очевидно, має завозитися не за комерційними митними тарифами, а за, очевидно, пільговими, можливо, навіть нульовими. Власне, це все, про що говорив комітет не один раз.

Але знову-таки ми ж все розуміємо, ми працюємо в парламенті весь час повномасштабного вторгнення, можливо, якщо немає ресурсів, то тоді держава має сказати, уряд має сказати, що ми не можемо утримувати цю

сферу. Значить, ця сфера стає на стовп, так би мовити, будемо якось відновлювати це після війни, після закінчення воєнного стану, після війни, а зараз, значить, будь ласка, всіх звільняйте, все зупиняйте. У нас так відбувається. В нас зупинилася зараз металургійна сфера, тому що ми не можемо захистити, це ніхто не зміг захистити, всі домни, всі мартени, всі сталеплавильні комплекси. Так, у нас зараз немає металургії, вона стоїть, люди вже або у відпустках, або вже звільнені. Якщо така ситуація з книговидавництвом і книгорозповсюдженням, давайте тоді це визнаємо, нехай уряд це визнає, що ми не можемо. Але мені здається, що ми можемо, тому що книжки все ж таки це не домни і не мартени. Ось в чому штука.

Тому я закликаю... знову-таки це не звинувачення, ми глибоко цінуємо і високо цінуємо все, що ви робите, особисто ви, міністерство. Просто у нас є обґрунтовані підстави вважати, що комплекс заходів, який ви реалізуєте наразі, він не врятує галузь. І якщо так, то галузь до цього має бути готова і українське суспільство має бути до цього готове, українські читачі мають до цього бути готові, українські автори мають до цього бути готові. Бо правда – це найкраща зброя під час війни насправді. Ми втрачаємо багато бізнесів, це не є секрет. Ми втрачаємо медіа зараз. У нас закриваються медіа, ви теж про це чудово знаєте. Зараз ми ведемо консультації, що можна зробити для порятунку українських медіа, локальних, гіперлокальних, національних. Бо втрачаємо, вважайте щомісяця певну кількість. Країна без медіа – це країна значно гірше захищена насправді на інформаційному фронті, але країна без книжки – це країна теж погано захищена з точки зору когнітивної війни, яку московити проти нас ведуть. Тому знову таки це не звинувачення, це наші перестороги, це наш аналіз, це наше бачення того, що відбувається. І ми все ж таки налаштовані на діалог, який у нас, в принципі, і є. Просто ми маємо питання до результатів цього діалогу, який у нас з вами є.

Будь ласка, пані Богдана, вам слово.

ЛАЮК Б.В. Вітаю, пане Микито. Шановні колеги, дорогі колеги видавці і всі, хто сьогодні є на комітеті, я дуже ціную, що ми не однократно говоримо про книжкову сферу і про літературну сферу після літніх атак, які, на превеликий жаль, не припиняються донині. Днями була чергова атака, внаслідок якої вкотре потерпіло видавництво «Книголав» і втратило частину своїх накладів. І як дуже слушно сказала пані Ірина Констанкевич на початку, дійсно, ці втрати наразі є необліковані.

Ми в Мінкульті збираємо повсякчас інформацію про втрати або принаймні розуміти кількість примірників, які згоріли, і усвідомлюємо, що сьогодні ця цифра не менша, ніж 13 мільйонів нових книжок. На форумі видавців колеги озвучували цифру у 15 мільйонів нових книжок. У будь-якому разі це точно понад третина сфери, понад третина того обсягу, який книжкова сфера торік опублікувала. І це величезні втрати.

Ми одразу почали збирати усі можливі ресурси і в середині уряду, зовні серед партнерів для того, аби реагувати на цю ситуацію, а точно так само негайно почали спілкуватися з постраждалими для того, аби розуміти що ще можна зробити. Тому я коротко розповім, на чому ми сьогодні стоїмо на цей момент.

Ми розуміємо крайню обмеженість коштів державного бюджету, але попри це всі останні місяці вели щільні перемовини з Міністерством фінансів України для того, аби можна було відобразити збільшення бюджету програм Українського інституту книги у прийдешньому році. Вболіваємо за голосування за цей бюджет, і знаю, що ви, дорогі депутати, внесли свої пропозиції щодо збільшення того бюджету, і нам вдалося проадвокатувати, і звісно буде чудово, якщо він буде збільшений іще.

Власне в цьому бюджеті враховані кошти, які будуть на пряму скеровані на закупівлю книжок до публічних бібліотек, також до національних бібліотек. І ця програма буде відновлена вперше із 2021 року.

Звісно, ці кошти недостатні для повноцінного оновлення фондів і для повноцінної заміни російськомовних фондів, але, мені здається, що значно

краще відновити таку програму, аніж не відновити. Тому ми вболіваємо, що це дозволить нам збільшити її надалі уже у 2027-му, 2028 році і таке інше.

Ми прагнули зробити грантову систему, але поки що ми не можемо зробити цього, а відтак будемо рухатися механізмом централізованих закупівель, враховуючи попит на місцях, збираючи максимально спільно з Інститутом книги інформацію попиту на місцях від бібліотек, від громад і так само враховуючи те, які громади як поповнюють публічні бібліотеки для того, аби заохочувати інші громади також інвестувати у книжкову сферу.

Так само нам вдалося врахувати кошти на пряму на програму пільги на оренду для книгарень. Це неймовірно складна робота, яку розпочала міністерка Тетяна Бережна. Це дуже довгий процес перемовин із Міністерством фінансів України для того, аби дійсно цю програму не просто відновити, а запустити. І єдиний спосіб, який був можливий і який був досягнутий, це запустити спершу пілот для малих громад і запустити його за кошти перерозподілені із «Книга, тобто зекономлені. Це дозволить випробувати, започаткувати цю програму. І саме це, лише це дозволило нам проадвокатувати в наступному році бюджет, який буде спрямований на цю програму на пряму. Мова йде про 270 мільйонів гривень. І я дуже тішуся, що на пряму на цю програму ми отримаємо ці кошти. Сподіваюся, що так і буде і програма буде розширена наступного року. Втім в проєкті Закону України про Державний бюджет на 2027 рік ці кошти передбачені.

Тут також важливо сказати, що є низка питань, які озвучують і видавці, і друкарні, і які стосуються на пряму Міністерства економіки України. І саме тому ми підключаємо так само Мінеко до роботи із цими питаннями. Це питання страхування і це питання пільгового кредитування.

Поділюся з вами інформацією про те, що ми зробили для того, аби стати на шлях до створення фонду пільгового кредитування. Разом з українськими видавцями ми спілкувалися як із ПриватБанком як ключовим банком, який втілює пільгове кредитування в Україні, і з Європейським банком реконструкції і розвитку, який потенційно може стати тим

партнером, який створить фонд для пільгових кредитів. Тут все впирається в те, що нам потрібно (повертаюсь, до того з чого почала) мати облік втрат. Це повноцінне дослідження ринку, велике повноцінне дослідження книжкового ринку, на превеликий жаль, в Україні не проводилось ні одного разу за всі роки незалежності. Я усвідомлюю, який це виклик, особливо з огляду на те, що подібні дослідження, звісно, не забюджетовані ні у бюджеті Міністерства культури України, ні в бюджеті Українського інституту книги. Так само я розумію, що в країнах, приміром, Європейського Союзу такі дослідження проводять асоціації видавців і самі видавці, тому що їм потрібні ці дані, вони в цьому зацікавлені. Сьогодні ми не можемо просити книжкову сферу України інвестувати в таке дослідження, а тому ми шукаємо кошти для проведення цього дослідження, щоби оцінити втрати і зробити це в динаміці, адже не достатньо просто порахувати те, що було втрачено цього року. Дуже важливо показати неймовірний зріст, який відбувся після 2022 року в українській книжковій сфері, зростання професійності, адже саме це буде підставою для такого партнера, як ЄБРР, виділяти для нас окремий фонд для пільгового кредитування.

Саме зараз ми домовились з ЄБРР про круглий стіл з українськими видавцями, тому що банк хоче з ними знайомитися і спілкуватися. Але без цього дослідження ми не зможемо рухатися далі і говорити про окремий фонд. Тому що недостатньо внести зміни лише у постанову уряду щодо пільгового кредитування, нам потрібно мати кошти, якими видавці зможуть, власне, скористатися, коли вони будуть такі кредити брати, цими коштами буде відшкодовуватися ця різниця у відсотках.

І щойно ми працювали у Франкфурті, на франкфуртському книжковому ярмарку, і нам дуже важливо так само пропонувати орієнтири для української книжкової сфери, але не лише для індустрії, а і для літератури, для письменників, які пишуть книжки, які пізніше українські видавці видають. Ми адвокатуємо отримання Україною статусу країни почесного гостя. І працюємо з цим і з попередньою дирекцією ярмарку, і з

тією, яка сьогодні приступає до роботи. Ми усвідомлюємо, що наша сфера попри неймовірні втрати, як ніколи, готова до того, аби представити Україну на найвищому міжнародному рівні на головному книжковому ярмарку світу. І ми усвідомлюємо так само, наскільки це викликово для країни, а тому вже ведемо перемовини з іноземними партнерами для того, аби покривати витрати на таку участь. Водночас ми хочемо мріяти для сфери високо і створювати можливості.

Лише за цю участь України у Франкфурті українські видавці провели декілька сотень зустрічей із іноземними партнерами. Раніше це було б неможливо, але сьогодні професійність, якість зв'язків, які мають українські видавці, зв'язки з агентами, зв'язки з редакторами, показують інтерес до української книжки і показують інтерес до українського книговидання.

Тому тут, щоб підсумувати, хочу сказати, що ми працюємо на різних треках – і на урядовому, і залучаючи партнерів дуже різних для того, аби українська книжкова сфера вистояла і отримала нові можливості. Ми розуміємо, що є урядові механізми, щоб такі можливості отримати, і є інші механізми неурядові, з якими ми так само працюємо. Тому для нас це перший пріоритет і це перший пріоритет так само для міністерки культури України Тетяни Бережної.

Буду рада відповісти на додаткові питання, якщо такі будуть.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, пані Богдано.

Колеги, питання, коментарі.

Микола Леонідович Княжицький, будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую.

Пані Богдано, ми, звичайно, вдячні вам за діалог, хоча нам би хотілось, щоб ви були тут, у Харкові, разом з нами. І буде ще виступ видавців, я б дуже просив вас залишитися, послухати виступ владики Ігоря Ісіченка щодо української літератури. Я вас запевняю, що, світлої пам'яті, Богдан

Гаврилишин підтримав би таке ваше рішення, тому що тут і Ярослав Юрчишин, який з ним дуже близький був, його вихованець можна сказати, я його знав особисто. І ми приїхали сюди, сьогодні у нас тут поруч був вибух і люди загинули, і тому, мені здається, послухати цих видавців, сьогодні колеги були на видавництві знищеному повністю і про їхні проблеми і разом поговорити, як з цього виходити. Це найголовніше. І тут нам дуже важливо, щоб міністерство запропонувало якусь політику. Тобто ми знаходимося в кризі. Так як ми в парламенті вимагаємо, вибачте, політики від військових про те, що буде в наступному році, від енергетиків, гуманітарна сфера напряду пов'язана зі стійкістю України. І це набагато важливіше ніж просто додаткові контакти з міжнародними видавцями. Я просто дуже вас просив залишитися до кінця, послухати кожного з видавців, з нами побути, послухати владику Ігоря і нормально попрацювати, щоб ми виробили, ми для цього і сюди приїхали, спосіб врятувати видавничу сферу. Так, дійсно, інститут книги збільшив закупівлю для бібліотек, тільки ПДФО в регіонах не залишили, бібліотеки закривають. І так у нас всюди. Десь ми додаємо, а десь забираємо. Тому був би дуже вдячний, якби ви з нами попрацювали.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Микола Леонідович.

Я, колеги, зараз трошки поза регламентом хотів би дійсно надати слово владиці Ігорю. Пане професоре, святий отець, будь ласка.

ІСІЧЕНКО І. Я дуже дякую. Я дуже перепрошую, що я трішки не в струміль говорю, бо сьогодні ми говоримо про книгу. Але думаю, що для всіх присутніх добре зрозуміло, яку роль відіграє вивчення української літератури в середній і вищій школі для формування не тільки читача, але громадянина, громадянина, свідомого свого походження і тих цінностей, які він захищає.

Наскільки сьогоднішнє виховання виконує цю місію? Знаєте, я працюю в університеті в харківському вже 45 років, викладаю історію і літературу, у Києво-Могилянській академії 20 років, і останні роки накреслилася така дуже небезпечна тенденція, коли учні, які приходять зі школи, зізнаються, що вони практично не вивчали в останніх класах українську літературу.

В чому причина? Перше. Проект, як на мене, трохи анахронічний, бо він сформований слідом за експериментами у європейських школах 90-х років ХХ століття. Зараз там ситуація змінюється. У нас Нова українська школа поки що пробує провадити ці стратегії. Отже, саме там українська література розчинається в курсі літератури світової. Тобто залишається один предмет і в більшості, не в більшості випадків, в ряді випадків із зрозумілих причин треба врятувати викладачів російської мови і літератури, які позбавилися свого предмету, вони беруться викладати ці предмети. Наслідок очевидний і українська література маргіналізується. Це перше.

Друге. Українська література кілька років тому була прибрана із обов'язкових предметів, що виносяться на ЗНО, а потім, коли введено було національний мультипредметний тест, він став необов'язковим, вибірковим. І зрозуміла річ, що вчителі, такі практики, які готують своїх випускників до того, щоб вони добре склали тести, просто ігнорують літературу, замість цього проводять уроки української мови.

Більше того, при вступі на другий рівень вищої освіти – магістратуру студентам спеціальності українська мова і література пропонується скласти єдине фахове вступне випробування, тобто вступний екзамен як предметний тест із мовознавства, література залишається осторонь, що теж не заохочує до вивчення літератури студентів старших курсів.

Очевидна річ, разом із тим є і проблема постколоніальна, проблема залишків тих моделей вивчення української літератури, які формували протягом століть, ну принаймні останнього століття, із часів впровадження української літератури у програму в Радянському Союзі комплекс меншовартості, тобто відчуття себе таким собі опослідженим,

дискримінованим, представником селянської нації, меншини тощо. І це вимагає кардинального перегляду самої програми зі шкільного курсу української літератури, насичені тими текстами, які відображають, по-перше, тяглість традицій української літератури, бо одним із найголовніших знарядь у гібридній війні наших ворогів є твердження про новопосталість української культури в цілому і брак її зв'язків із культурою минулою.

Я спеціалізуюся в літературі середньовіччя і ранньомодерного часу і знаю наскільки слабо, поверхово, умовно вивчаються ці предмети в школі і це не дає відчуття того міцного ґрунту, на якому має стояти людина. Тому тут я би сказав, що нам необхідний з огляду особливо на ці виклики воєнного часу, виклики гібридної війни загальнонаціональний роздум не тільки в межах Міністерства освіти України, але й у межах Міністерства культури. Я дуже вдячний, що представники Міністерства культури сьогодні є разом з нами. Роздум над тим, як література, яка протягом всього часу існування української школи була насамперед найголовнішим засобом формування патріотичної самосвідомості, взагалі свідомості своєї національної ідентичності для людини, як вона може і сьогодні виконувати цю місію. І відповідно залучаючи до цього Інститут літератури, викладачів вищої школи сформувати ті нові парадигми, які б дозволили їй виконувати цю місію.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, владико Ігорю.

Мені слухати вас було... не знаю, в декілька раз, можливо, приємніше, тому що ми з вами колеги, я теж філолог за першою і найулюбленішою освітою, тільки романо-германський. Тому чудово розумію, про що ви кажете, я готовий підписатися під кожним вашим словом абсолютно. Безумовно, знання мови необхідне. Але без знання літератури, яка... неймовірно багата українська література, так, можливо, зараз там певні твори останнім поколінням українцям... Але це залежить все від викладання. Я оце вас слухав і думаю, добре, я вже така немолода людина, я Яновського читаю

зараз «Майстер корабля», просто там у неймовірному захваті. Але це більшовицька Одеса у 20-ті роки, я думаю, може, воно якось не заходить молодим. Але ж це залежить від того як викладати, як подати. Нам точно є що пропонувати нашим школярам і студентам. Це великий пласт літератури світового класу. Дякую вам за ваш виступ.

Колеги, я зараз хотів би перейти безпосередньо до видавців. Тому що саме ...*(Не чути)* сьогодні зібралися.

Микола Леонідович, будь ласка.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Вибачте. Дуже коротке уточнення. Я просив би потім в рішення нашого комітету вписати рекомендації до освітнього комітету і до Міністерства освіти, і до Міністерства культури щодо проблем з викладанням української літератури, ми з пані Іриною Констанкевич це би сформулювали, щоби це потім пішло в рішення сьогоднішнього комітету...

ПОТУРАЄВ М.Р. Однозначно, підтримую, Микола Леонідович, переконаний, що це навіть не треба ставити на голосування, це абсолютно влучна і слухна пропозиція. Дякую дуже.

У Артема Біденка, колеги, я думаю, що ми вже зможемо його зараз навіть і привітати, він не зміг до нас приєднатися через дуже поважну причину, у нього дружина народжує дитину. Так що ми його заздалегідь, ну, не заздалегідь, я думаю, що ця радісна подія вже відбулася, тому ми Артема вітаємо, звичайно.

Тому зараз хочу надати слово із задоволенням нашому вже доброму знайомому пану Віктору Круглову і далі нашому доброму знайомому Ігорю Зарудку.

Пане Вікторе, ви з нами на зв'язку, я вас бачу. Вам слово, будь ласка.

КРУГЛОВ В.В. Я зараз по дорозі між Франкфуртом до Харкова. І хочу сказати, що Франкфуртський книжковий ярмарок – це найбільший світовий

ярмарок у світі. Уявіть собі масштаб: 130 країн приймали участь, тисячі експонентів і сотні тисяч учасників і візитерів цього ярмарку. І цього року Україна була достойно представлена 42-ма видавництвами, був пречудовий національний стенд України. І хочу сказати, що Росії на цьому ярмарку, національного стенду Росії, не було. І цей ярмарок несе не тільки такий вплив політичний і економічний, тому що видавництво «Ранок» вело перемовини, і вже є прекоонтракти про продаж прав в Японію, в Німеччину, у Францію і в Британію. Тобто це говорить про можливість нашої креативної української видавничої індустрії.

Але Франкфуртський ярмарок ще несе і політичний вплив, тому що перші особи держав, політики, члени уряду приходять до цього ярмарку, і всі бачили цю інсталяцію зі спалених книжок, українських книжок. І хочу сказати, що майже всі провідні світові медіа написали і надали фотографії цього. І це говорить про важливість, про ще одну річ, про яку ми забуваємо, про важливість культурних політиків і як ми впливаємо на світ. Тому що завдяки видавцям, а це сотні і тисяч зв'язків з зарубіжними авторами, з зарубіжними агенціями, ми можемо впливати на ментальну карту європейців, і нарешті європейці почали бачити Україну не як частину колишньої Росії, а як спроможну країну, яка може видавати і продавати чудовий креативний продукт. Наприклад, Британія експортує більше ніж на 5 мільярдів фунтів стерлінгів ліцензій і своїх книжок. Уявіть обсяг, який може генерити видавнича сфера. І українські видавці точно не гірші.

Саме тому Росія це добре розуміє, важливість українських книжок, української книговидавничої сфери. Саме тому Росія б'є не тільки по енергооб'єктах і по критичній інфраструктурі, а і по видавничих потужностях. Тільки за два місяці було знищено, Богдана говорила про третину накладу, я б оцінив, що це майже половина всього, що видається в Україні за рік, тобто 13-15 мільйонів книжок. Уявіть собі, якщо це порівняти з пацієнтом в лікарні, який втратив половину крові своєї, то як ви думаєте, як зараз буде почуватись видавнича галузь. Тобто, з одного боку, ми

адвокатуємо Україну на світовому рівні і з точки зору інвестицій і ефективності це, мабуть, найкраще те, що можна придумати, якщо поділити гроші, вкладені державою, дробефект... дробефективність, тому що держава не так багато вклала гроші саме в цей ярмарок. Це видавництва багато робили для перемовин. І зараз цей пацієнт втратив половину крові, тобто половину річного випуску книжок спалено, пошкоджено, і це все на кінець.

Тому негайно треба робити декілька речей. Що можна зробити для того, щоб врятувати видавництво? Тому що ми елементарно, і це кажу не для красивого слова, можемо просто перенести, не вижити наступного року. Нам критично не вистачає оборотних коштів. Наприклад, видавництво «Ранок» зараз зупинило практично всі експериментальні проєкти, переклади античних філософів. З тем літературу, яка дуже важлива, дуже важлива, але це нішеві книжки, які потрібні для виховання майбутніх інженерів і вчених, але у нас немає можливості це видавати через одну причину: просто немає оборотних коштів. Ми не можемо отримати кредити в банках, тому що нам немає з чого заставити, книжки як заставу банки не цікавять. І я хочу сказати, що сьогодні напрацьовані механізми взагалі для підтримки постраждалих внаслідок війни підприємств і бізнесу.

По-перше, є така чудова програма, якою опікується національна установа розвитку, це пільгове кредитування «5-7-9» і пільгове страхування. Все прописано, все працює, але це працює для переробної промисловості. Тобто виробник шкарпеток може отримати пільговий кредит і отримати гарантію на цей кредит, а видавництво не може. Тому що просто національна установа розвитку не включила видавничі КВЕДи в дію своєї постанови.

Я вважаю, що зараз, коли у нас є електрика, це завдяки тому, що працювала кредитна система енергонезалежності, коли приватні компанії могли взяти пільгові кредити під гарантію ЄБРР і робити або сонячні батареї, або дизельні генератори. І те, що зараз буде складна зима, і ми пройдемо через цю зиму в тому числі завдяки кредитам енергоефективності.

Тому треба точно створити робочу групу, де довнести оцю можливість для пільгового страхування і кредитування видавництва. І я думаю, що треба паралельними треками рухатися: з одного боку, проводити дослідження, а з іншого боку, прописувати, тобто уже все придумане, все зроблено, просто доробити, допрацювати ці документи для того, щоб видавництва могли користуватися пільговими кредитами, а потім уже іти до ЄБРР. Тому що навіть без досліджень зрозуміло, що це зараз терміново треба робити. Хоча дослідження це, ми як представники видавничої асоціації допоможемо зібрати наші втрати і ми вже над цим працюємо.

Друге. Обов'язково... я почув від пані Богдани, що гроші внесені в бюджет наступного року, то треба міняти постанову так, щоби видавці і книгарі були впевнені, що є гроші і в бюджеті, і що наступного року запрацює в повній мірі Закон про підтримку книгарень. Тому що я знаю, що вже цього літа в Харкові закрилися кілька книгарень, Харків – велике місто і не попадає під цю постанову, саме тому закон має працювати для всіх, для всіх книговидавців. І я дуже надіюся, що з наступного року це запрацює, але ж треба показати, тобто треба внести зміни в постанову Кабміну.

Третє. Сьогодні пан професор говорив про те, що в школі діти майже не читають та не звертають на українську літературу. Нам дуже важливо говорити не тільки про публічні бібліотеки, а й про шкільні бібліотеки. І вже є пілотний проєкт від Міністерства освіти про шкільні бібліотеки. Але, наскільки я знаю негласно, що він знову поставлений на паузу і знову гроші не будуть виділятися шкільні бібліотеки. А дітям... а люди починають читати саме у підлітковому і в молодшому шкільному віці. І тут от має бути співпраця і Мінфіну, і Мінкульту, і Міносвіти.

І з приводу цих підручників хотілося би сказати, хоча я не знаю, наскільки це відноситься до сьогоденної теми...

ПОТУРАЄВ М.Р. Воно відноситься, Віктор Володимирович. Я єдине, що попрошу вас лаконічно сказати про підручники...

КРУГЛОВ В.В. Так, лаконічно. Зараз...

ПОТУРАЄВ М.Р. ...бо це важливо. Бо це ж і освіта, і культура, тут все разом. Бо я хочу ще вашим колегам дати можливість теж висловитись.

КРУГЛОВ В.В. Ганебна рентабельність на підручники – 5 відсотків. Тобто треба прописати хоча б 15 відсотків або навіть 25 відсотків рентабельність. Тому що видавцям підручників, не можуть робити підручники з рентабельністю більше 5 відсотків, це втричі менше ніж інфляція, підручник робиться два-три роки.

Тому в мене конкретна пропозиція. В рішеннях комітету записати рекомендацію про створення робочої групи з учасників видавців, Мінфіну, Мінекономіки, Національної установи розвитку для напрацювання от саме цього механізму кредитування і страхування від військових ризиків. Рентабельність 15 відсотків рекомендувати для підручників і виконання закону про підтримку книгарень у повній мірі.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Віктор Володимирович.

Сергій Якович, я так розумію, що Віктор Володимирович апелював же до оборонки, в оборонці рентабельність, ви ж знаєте, 20 плюс 1. Ну, а чому в книговидавництві не може бути 15? Дивіться, Віктор Володимирович, я посміхаюсь не тому, що я до цього несерйозно ставлюся, я прекрасно розумію, що в умовах повномасштабної війни на мінімальній рентабельності, без страхування ризиків працювати, ну, я ж сам працював багато років в бізнесі, я розумію, про що ви говорите. Ми все зберемо і там вже будемо відповідно звертатися і до наших колег з іншого комітету, з освітнього, там до міністерств і так далі.

Так, зараз, колеги, вибачте, трошки ми вже обмежені по часу, але я хочу, щоби всі видавці сказали. Тому від асоціації, немає Артема, слава богу, у нього щаслива подія в родині, але є Олександр Красовицький. Він і асоціація, і видавництво «Фоліо».

Олександр, вітаю, вам слово.

КРАСОВИЦЬКИЙ О.В. Доброго дня, колеги. Я постараюся максимально лаконічно. Всі знають ситуацію, яка відбулася за останні п'ять років. Українське книговидання фактично постало з нічого, і ми створили разом справжній книжковий ринок. Тут потрібно подякувати ...*(Не чути)* обмежили російську книжку і в 22-му її зупинили. Але тут потрібно подякувати більш за все українцям, які українські книжки купують, і фактично галузь живе на гроші читачів, а не на гроші держави.

У всьому світі, цивілізованому світі, приблизно 25 відсотків грошей в книжковому ринку це державні гроші, які пов'язані в першу чергу з бібліотеками, в другу чергу з державними програмами цільовими по підтримці тих сегментів ринку, які є не дуже ринковими. В Україні це приблизно 2 відсотки, іноді 1 відсоток від ринку всі ці роки. І ми розуміємо, що стан справ у галузі такий, стан справ з бібліотеками такий, тому що ті, від кого залежить, не вважають за потрібне фінансування бібліотек. Не може працювати в умовах, коли знищується росіянами книжок більше ніж друкується в Україні, не може працювати галузь без гарантованої частини накладу, яка йде на бібліотеки. Є багато національних відмінностей і формул.

Тому я просив би вас, пане Микито, разом з представниками галузі, разом з представником міністерства створити дорожню карту тих законодавчих і не законодавчих змін, які ми маємо зробити для галузі. Ми готові в робочому порядку зустрітися і за три-п'ять днів накидати основні проблеми, щоб ми з вами спільно не просто говорили, що міністерство буде визначатися і розбиратися, а в кризовій ситуації позначили ...*(Не чути)* Коли ми говоримо про гроші на бюджет... по другій 500 там з чимось, ми

розуміємо, що це критично важливі гроші не тільки для бібліотек, а для іншої частини галузі: письменників, друкарень, видавців, бо всі пов'язані. Тому я просив би, говорячи про це, розуміти, що це ситуація, коли держава вимушено повертає борги держави за минулі роки.

І третє. Те, що Віктор Володимирович казав про кредитування, фінансування, сьогодні навіть там, де вже було кредитування, відбувається зворотний процес. Вчора отримали листа від ПриватБанку, що, на жаль, держава не віддає ПриватБанку гроші по програмі «5-7-9» і отримувачі «5-7-9» мають повернути те, що держава не виплатила їм за попередній рік. Це я розумію все, але коли державний банк, не отримавши гроші з бюджету, в якому вони прописані, звертається до видавців з проханням підтримати банк в складних умовах, це виглядає дуже дивно.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Пане Олександр, ви просто нас ошелешили, ви б тут бачили реакцію на те, що ви розповіли про «листи щастя» від ПриватБанку.

КРАСОВИЦЬКИЙ О.В. Я лист цей скину.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую. Він буде, да, в нагоді стане.

Ігор Зарудко, будь ласка. Обов'язково, я ж всіх бачу, я нікого не загублю, Володимир Михайлович.

ЗАРУДКО І.М. Добрий день, колеги. Дякую за слово. Я максимально стисло і в рамках регламенту. Я книгар і я знаходжусь по іншу сторону обкладинки. Ми говорили з видавцями, ми говорили з друкарями, а я книгар і я знаходжусь там. Що таке книгарня сьогодні? Я би хотів акцентувати на цьому увагу. Книгарня сьогодні це не місце, це не просто місце, де людина торкається книжки, де є культурна спадщина, де є формування національної

свідомості, якісь формації майбутнього. Книгарня в сьогоднішніх умовах – це склад, склад, де видавці можуть зберігати і, власне, зберігають свої книжки.

Сьогодні вранці ми з вами мали змогу бути на одному з найбільших, можливо, найбільших логістичних центрів, де було знищено 8 мільйонів книг, де були знищені запаси дистрибуційного центру КнигоЛенда. І сьогодні ми бачимо і чуємо, як постійно видавництва дзвонять і говорять нам: заберіть з наших складів товари, ми будемо зберігати їх у вас. І це видавці і великі, на яких тримається, в принципі, лєвова частина видавничої галузі, це і малі видавці. І ми, книгарі, звісно, йдемо їм назустріч. Треба розуміти, що в Україні аж три-чотири мережі, які формують весь букритейл. І в цьому контексті хочеться, знаєте, сказати, що приблизно пару... та, власне, два роки тому, мабуть, на цьому ж цьому місці ми збиралися і говорили про те, що існує закон субсидій, який два роки не виконується, і було б гарно його виконати. Сьогодні пройшло чотири роки, і 28 вересня ми отримуємо постанову, яка дуже сильно обмежує цей закон. Мені здається, що це не дуже вірні кроки обмежувати закон і переводити його в ручне керування. Чому? Тому що треба підтримувати населення, де живуть до 100 тисяч мешканців? Обов'язково треба. І одна з наших місій – ми відкриваємо там книгарні. Треба там книгарні? Дуже треба. Треба зберігати там товар, а не на великих складах. Чи треба обмежувати книгарні якимись річними оборотами? Не впевнений. Тому що, ставлячи верхню планку, ми говоримо не про розвиток, ми говоримо не про підтримку, ми говоримо в першу чергу про обрізання руки, ноги від загального тіла книговидавничого бізнесу.

І я думаю, що цю постанову треба переглянути ще раз саме сьогодні, щоб на 27-й рік вийти вже з абсолютно чіткими критеріями до книгорозповсюджувачів. Ми, розумієте, маємо на сьогодні 53 книгарні. В цифрах це звучить так, що в 25-му році ми відкрили 8 книгарень, в 26-му році ми не відкрили жодної книгарні. Ми закриваємо книгарні сьогодні

через: а) безпекову ситуацію, б) нерентабельність книгарень. І дане субсидіювання воно, звісно, підтримає нас.

Вчора, не вчора, в п'ятницю я особисто їздив і здавав ключі від ще одної закритої книгарні в Харкові в Індустріальному районі, в тому районі, де сьогодні стався один з двох прильотів. Ми не можемо всюди ризикувати. Сьогодні ми бачимо, що прилетіло в Рівному в ТРЦ, де чи була, чи, дай бог, встигла в'їхати книгарня, ТРЦ зруйнований вщент, ми не будемо називати його назву зараз, от новина прийшла. Тому сьогодні книгарня – це місце зберігання книжок. Ми говоримо про те, що ми вже констатуємо 13, 15 мільйонів знищених примірників. Скільки завтра знищать, якщо вони продовжать зберігатися на одному місці? Давайте диференціювати.

Тому дуже прошу переглянути ще раз постанову на відвод від ручного керування до прозорого керування і повернення до закону, прийнятому у 2022 році.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Не хотів я цього говорити, все ж таки відкрите засідання. Пані Богдано, дивіться, оскільки вже пан Ігор про це відкритим текстом сказав, значить, не будемо вже маскуватися. Ну ясно, що в будь-якому ритейлі зараз схема така всюди, що в продуктовому, що в ритейлі промислових товарів, ну наш же ритейл в цьому сенсі нічим (дідько!) не відрізняється, він точно такий самий. І ясно, що якщо ми не хочемо, щоби москальня спалила всі накладі вщент, вони мають перевалювати це через ритейл, що вони і роблять, про що каже Зарубін. І тому, коли ми кажемо, що ми підтримуємо тільки оце от, а це означає, що ми кидаємо напризволяще можливість розподілити накладі і врятувати їх від знищення. От що ми робимо.

Я здивований, що, ну хоча, дивіться, я вас не звинувачую, може ви про це теж подумали, подбали, просто не сказали саме через те, що відкритий формат засідання комітету. Але справа в тому, що ховати нам книжки немає

де, крім як у книгорозповсюджувачів, ось у чому штука. А закриються вони, не буде куди везти накладі – ні «Ранка» з підручниками, ні жодні інші. Ось до чого все і іде і приїде саме туди, і чому виходить, що, значить, Мінекономіки з АТБ, з Fozzy, з іншими вони що розумніші за нас, за галузь культури? Мабуть, же ні. Ну, там же такі саме схеми працюють, не буду вже вдаватися в деталі.

Так...

В'ЯТРОВИЧ В.М. Я тільки додам, Микито, що так званий пілотний проєкт дозволить 3-4 відсотки. Три-чотири відсотки. Що воно покаже?

ПОТУРАЄВ М.Р. Володя, я згодний.

Значить, Євгенія Кравчук, її завершальна ремарка, і вона забирає членів ТСК і йде по програмі роботи ТСК.

КРАВЧУК Є.М. У нас така насичена програма, що трошки паралельні заходи. Що би я хотіла запропонувати, бо, дійсно, дуже шкода, що жодного представника міністерства немає з нами тут при такій високій присутності народних депутатів.

Пане голово, давайте зініціюємо офлайн-зустріч, бо ці zoom, вони трошки так, по-перше, відкритий формат, так, щоб ми дуже відверто поговорили разом з пані міністеркою, із представниками Міністерства економіки, бо ми знову впираємося в тему кредитування і інших так суміжних. Все. Можливо, варто поговорити з Прем'єр-міністром було, Павло Миколайович Сушко розповідав, що була зустріч по темі, наприклад, дітей. Давайте зустрінемося разом з Прем'єром. Прем'єр бачить цю сферу, вірніше, бачить більш широку картинку, бо ми так ніби дивимося на це вузько, а насправді це набагато ширше, бо тут дійсно і освіта, можна міністра знову ж таки освіти запросити. Давайте таку зустріч під час наступного пленарного

тижня, коли всі в Києві, заплануємо, проведемо і з конкретним регламентом, і до чого ми приходимо, бо ми так будемо ходити по колу дуже довго.

Дякую.

ПОТУРАЄВ М.Р. Підтримую, Євгенію Михайлівну. Так і будемо робити. Пані Богдано, будемо ініціювати таку зустріч під головуванням Тетяни Василівни. Мінімум два міністерства, в сенсі під головуванням Прем'єр-міністра. Значить, Тетяна Василівна, два міністерства – культури і освіти, і відповідно там два комітети.

Сергій Якович Політучий, будь ласка.

ПОЛІТУЧИЙ С.Я. Добрий день, шановні гості нашого міста. По-перше, я хотів би подякувати вам за те, що ви, незважаючи ні на що, знайшли час і можливість приїхати до нас. Група «Фактор», до якої входить видавництво «Vivat», поліграфічний комплекс «Фактор-друк», видавництво «Rozum» і видавництво «Factor.Media». Тобто ми неодноразово вже обговорювали цю ситуацію і мені здається, що ми зараз, по-перше, робимо помилку, тому що ми розглядаємо проблему фрагментарно, а по-друге, ми, розглядаючи фрагментарно, не можемо виділити локомотиви і те, що буде позаду локомотивів. Що я хочу сказати? По-перше, основне, ну, ми зараз не будемо казати про вибухи, про руйнування, але якщо ми дивимося на саму галузь, то головною проблемою, на мій погляд, не тільки на мій погляд, являється перш за все те, що за останній час продажі скоротилися удвічі, за літній період удвічі скоротилися продажі. Скоротилися продажі – відповідно магазини зачиняються і не тільки тому, що є загроза вибухів чи щось ще, але і тому, в першу чергу, що нема кому продавати. Це дійсно існуюча проблема.

І тому, на мій погляд, я неодноразово вже казав дуже багатьом людям, від кого залежить прийняття рішень, ми обговорювали це питання і от з паном Олександром, з пані Юлією, з багатьма видавцями, і ми бачимо вирішення проблеми в наступний час не по цим радянським – «всем сестрам

по серьгам», а «помогают той лошади, которая везет». Для цього, мені здається, дуже важливо зараз звернути увагу на те, що в наших бібліотеках на сьогодні більш ніж половина книжок – це книжки радянського періоду часу, а із них лєвова частина – це книги російською мовою.

Ми маємо 13 тисяч бібліотек в той час, коли фахівці кажуть: 5 тисяч було би цілком досить для нашої країни, але це повинні бути сучасні бібліотеки з сучасним набором української літератури.

До чого я про бібліотеки? Тому що саме бібліотеки можуть замістити зараз те, що не дають споживачі, я маю, читачі, які перестали, майже перестали приходити до наших книгарень. Але ми маємо проблему: люди перестали приходити до книгарень по різним причинам, в тому числі по тій причині, що зараз в середньому книжка коштує десь 450 гривень – це непідйомна ціна. І бабушка, яка має вибір: купити там два відра яблук чи одну книжку – дуже часто буде купувати саме яблука чи м'ясо, а не книги.

Вихід, на мій погляд, який дозволяє вирішити одночасно декілька проблем. Якщо ми беремо програму скорочення бібліотек і насичення їх саме українськими книжками, по нашим розрахункам від 300 до 500 тисяч... мільйонів, прошу, євро потрібно, щоб повністю видати і надрукувати там, ну, до 100 мільйонів. При цьому я мав розмову, наприклад, з Говардом Баффеттом з цього приводу особисту під час наших неодноразових зустрічей і саме він мені розповів як його, ну, впечатлило, коли він був на звільненні попередньо окупованих територіях і побачив, що в бібліотеках вже за декілька місяців після окупації русаки привезли російські книги, ви розумієте, а ми досі користуємося радянськими книгами, насправді і не користуємося. Тобто, на мій погляд, оту цінову проблему для споживача, з одного боку, воєнний... ну, загальне таке знищення, обніщання народу, мені здається, що саме бібліотеки могли стати цим локомотивом, котрий, по-перше, дасть можливість читачам отримувати книги безкоштовно для того, щоб читати. Це в свою чергу запустило би весь ланцюжок, видавці почали би друкувати книги, не побоюючись... ні півтори тисячі тираж, ні тисячу, а

заздалегідь знаючи, що мінімум, наприклад, тисячу-півтори візьме держави для бібліотек. Якщо це станеться, друкарі почнуть друкувати, у них є що робити. І, таким чином, весь цей ланцюжок виробничий замкнеться і буде працювати.

Зараз я не бачу ніякого виходу іншого. Коли ми зараз кажемо, цим дамо щось, цим дамо, непотрібно давати тим, хто не працює, потрібно давати тим, хто, не дивлячись на всі ці жахи, щось робить і двигается попереду.

І дуже стисло. Щодо пільгового кредиту. Колись мені казали, коли на Фактор-Друк, директорка тут присутня, прилетіло два роки тому і побило людей і все-все-все, то нам Ощадбанк казав: окей, ми вам дамо дуже-дуже пільговий кредит. Я сказав, навіщо мені кредит? Завтра прилетить знов таке, і хто буде віддавати – я, мої діти, хто? Тобто це не вирішення проблеми. Це гарно для оборонних коштів, але це проблему не вирішує. Проблема вирішує попит. Попит – це навчання людей або привчання їх читати. Но це довга історія. Но бібліотека – це те, що створює базу для того, щоб привчати молодь і так далі читати.

До речі, справочна. Ви, мабуть, знаєте, чи не знаєте, що у нас майже зникла дитяча література. Ми придбали спеціальну книговставкову лінію для книжок товщиною не більше там ніж 3 міліметри. І вона у нас стоїть, тому що дитячих книжок майже немає. Колись вони були, 30 відсотків мінімум займали, зараз майже немає книжок. І от все це може бути вирішено великою мірою за рахунок якраз розвитку альтернативної роздрібної торгівлі, всі ці мережі бібліотек, де люди можуть отримати доступ до недорогої літератури.

ПОТУРАЄВ М.Р. Сергій Якович, я з вами згоден. От саме тому Євгенія Кравчук запропонувала нараду в Києві, причому таку серйозну, на день засісти, що називається, щоб дійсно зробити дорожню карту. Тому що я з вами згоден, навіть якісь вдалі кроки – це все одно, знаєте, лікування множинного осколкового поранення подорожником. От сюди приліпили листочок, значить, сюди наклеїли листочок подорожника, а пацієнт при

цьому стікає кров'ю. Тобто ми вас розуміємо прекрасно, просто от Володимир залишився, Юрій Олексійович Павленко, ви знаєте, він теж в темі, ми всі в курсі, те, що ТСК побігло, то не від неповаги. Я підтримую вас. І те, що москаля знаю, в мене мої товариші, які в різних, в тому числі у спеціальних військах, попривозили, у мене є навіть трофеї, з бібліотек Херсонщини, яка звільнена. Там навіть не те, що ви кажете, за два місяці, вони потягли туди свої книжки буквально на третій-четвертий тиждень окупації, вже потягли туди свої книжки. Так що ви у всьому праві. Тому будемо...

Але я зараз хочу Юлії Орловій, вона давно чекає, так і вона теж коротенько. Пані Тетяна Гринюк зараз і потім тоді Юлія.

ГРИНЮК Т.А. Вибачте, пані Юліє, але я, мабуть, єдина представниця друкарень на даній зустрічі і я не збиралась нічого казати, але от я слухаю, слухаю, і я дуже хотіла звернутись до представників... Але, добре, кажу без них. Я не хочу вчиняти революцію ...

ПОТУРАЄВ М.Р. Без кого, пані Тетяно?

ГРИНЮК Т.А. Без представників Верховної Ради.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так ми ж тут. Це ж ми.

ГРИНЮК Т.А. Якщо революцію, то до всіх. Добре, без революції.

Коли ми кажемо про видавничу галузь, бо якось забуваємо, що в неї є декілька гілок. І коли ви намагаєтесь якось підставити якусь підпорочку під одну гілочку, то ви іншу ламаєте.

Друкарня. Зараз друкарні працюють з від'ємною рентабельністю. Я хочу щоб всі це почули. Бо вся сировина їде з Європи, все, що використовує у своїй роботі друкарня, все їде з Європи, і на все це ми платимо ПДВ. У нас

немає ніяких пільг, ніяких преференцій, у нас нічого немає, і, звісно, це собівартість, собівартість, яка нас не влаштовує, яка видавців не влаштовує. І друкарні, вони тихесенько, а може вже і не тихесенько, але вони помирають. І я хочу, щоб ви зрозуміли, що для друкарень більше зло навіть не російські ракети, а те, що ми не можемо звернути увагу на головне. Коли ви кажете, давайте ми зробимо гарну річ, ми будемо добиватися того, що книжки, які будуть друкуватися у Європі, заїжджали б в Україну без податків, ви вбиваєте друкарні. Коли ви кажете, а давайте ми зробимо вам добре, нехай ваше обладнання заїжджає без (*нерозбірливо*) ви нас вбиваєте. Бо ми не купуємо обладнання кожного дня. А от папір, пластини, якусь хімію, фарбу ми купуємо кожного дня, але це ніхто не бачить.

Коли ми говоримо про те, що не можна друкарню підключати під графіки відключення світла, бо обладнання, яке в аварійному режимі зупинилося, можливо, вже ніколи не запуститься, це ніхто нічого не чує. Але ми всі чуємо про те, що треба якось допомагати магазинам. Треба, але є першочергове. І є завдання, які допомагають всі галузі, як то бібліотеки, бо це буде рятувати всю галузь, а є щось таке малесеньке, як ви казали, дещо пластиром заліпити. Так ось, коли ви робите добро для однієї гілки, пам'ятайте, що є інша, і ви її загубите.

Зараз в Україні вже немає ніякого виробництва, вже нікого не залишилось. Ви ж розумієте, вже і металургії немає, нікого немає. А я хочу сказати таку річ, усі згадають, прийде період, коли треба буде дітям друкувати підручники, а друкарень не буде; прийде період, коли буде мир і ми почнемо передвиборчу кампанію, а друкарень не буде. І буде ще багато таких халепних моментів, коли ай-яй-яй, що ж ми наробили, а де ж наші друкарні, а їх не буде. І друкарні – це найслабкіша гілочка у всьому цьому.

Все. Я закінчила.

ПОТУРАЄВ М.Р. Пані Тетяна, дякую.

Сергій Якович, вимкніть мікрофончик, будь ласка. Дякую.

Дивіться, ми чудово розуміємо, що шлях книжки починається з автора, але потім друкарський верстат, ясно що, виникає. Ми це знаємо. Дивіться, це ж не політика, це насправді окремі абсолютно речі. Видавці, які до мене підходили з ПДВ на імпорتنу книжку, я розумію їхню мотивацію. Їм треба чимось торгувати, вони бояться, що вас всіх розтрощить остаточно, ніхто тут нічого друкувати не буде, а друкувати їм треба. Тому, значить, давайте розглянемо питання заздалегідь про можливі пільги на це все.

У когось, я вже навіть не пам'ятаю, хто до мене підходив з цим, у когось є, значить, ідея, що треба самообладнання. Ви зараз доповнили тим, що називається, комплектуючі, розхідні матеріали, розхідники по суті. Це знов-таки це свідчення того, про що Сергія Якович говорив, що в нас немає цілісної картини. От бачите, пані Богдана, що у нас зараз вилізло, що якщо вони будуть тягнути розхідники по таким самим митним ставкам, по яким вони зараз тягнуть, то теж ми післязавтра з вами зберемося і скажемо: ой, що ж сталося, а де ж всі наші книжки? Ой, у нас книгарні встали повністю, закрили, повісили замки на двері і розійшлися. Бачите, тобто ми... в сенсі ми маємо скласти це все до купи. Тому що інакше ми дійсно в наступному році з вами там зустрінемося і скажемо, о, у нас ...*(Не чути)* стільки-то мільйонів на книжки і от у нас пілот гарно спрацював, і зараз будуть компенсації книгарням. Тільки ми без видавництва залишилися, ...у нас знову книжки нема. Ось в чому наша проблема, до речі, яка... Ну, це уже добре, що ми зібралися в Харкові, може, жаль, що запізно, ну, в сенсі, можливо, треба було раніше.

Пані Юлія Орлова, вибачте за затримку, вам слово. Будь ласка.

ОРЛОВА Ю.Б. Добрий день. Я розумію, що вже мало часу, тому я буду стисло.

Я б хотіла одразу перейти, напевно, до пропозицій, бо ми вже багато чого наговорили за ці півтори години.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, будь ласка, до пропозицій.

ОРЛОВА Ю.Б. До пропозицій. Отже, у нас є робоча група. Але мені б хотілося, щоб вона збиралася системно, не час від часу, коли там щось станеться, а системно. І якщо вона буде системно, то тоді це буде абсолютно інший результат цієї роботи. Чи мене чуто зараз, чи ні?

ПОТУРАЄВ М.Р. Чуто, да, продовжуйте, будь ласка.

ОРЛОВА Ю.Б. Добре. Також мені б хотілося запропонувати, щоб після кожної наради у нас був конкретний план дій з відповідальними і, звісно, з терміном, коли у нас щось має статися. Бо зараз ми поговорили, поговорили і так воно в розмовах і залишається.

І третє. Мені б хотілося, щоб ми працювали з експертами, тобто всі ми готові працювати, хоч день, як ви кажете, хоч системні будуть наради, і, звісно, я готова підключитися, і я зараз є в цих групах, для того, щоб ми випрацьовували... випрацьовували рішення. Тому що, якщо повертатися до бібліотек, я б хотіла підкреслити, що зараз більше, ніж 50 відсотків фондів бібліотек, вони російською мовою залишаються, більше, ніж 50 відсотків, уявіть собі. Це насправді 61 мільйон примірників.

ПОТУРАЄВ М.Р. Пані Юлія, ми знаємо ситуацію в бібліотеках чесно, ми знаємо, ми знаємо про те, що стається, коли списують російськомовні фонди. Ми знаємо про те, що стається коли списують фонди просто радянські україномовні, але радянські із радянською ідеологією, пропагандою, тобто ми в курсі, да, повірте.

ОРЛОВА Ю.Б. Отже, і, власне, на цьому я би хотіла закінчити, хотіла би підкреслити, що нам потрібні системні наради. Бо я розумію, про

оптимізм і про плани на 2027, на 2028 рік і на почесний гість на Франкфурті, який плануються на 2030 рік, але нам би дожити до цих років.

ПОТУРАЄВ М.Р. От повністю вас підтримую, да. Щоби був почесний гість, треба щоб хтось був живий в галузі, тоді буде прекрасно і почесно. Да, живий краще виглядає, ніж цей во, мумії дедушки Леніна.

Дякую вам дуже, пані Юлія. І абсолютно. Пані Богдана ще, по-моєму, з нами. Да, вона з нами. Дякую, що тримаєтесь з нами. Бачите, ми готові, ми ж готові до того, щоб там група збиралася з чистотою там раз на місяць щонайменше. Треба два рази...

В'ЯТРОВИЧ В.М. І включайте депутатів в цю групу. Добре, що група є. Давайте...

ПОТУРАЄВ М.Р. Включайтесь. Ми готові активно працювати, так що....

Колеги, ми завершуємо нашу частину. Олег Ігорович, я пропоную, дякую, що приєднався, Олег Ігорович. Дякую, що приєднався. Може, дуже короткий якийсь там. Або давайте, Олег Ігорович, разом вже тоді в рамках тієї наради, яку ми от сьогодні придумали, тоді вже будемо там спільно працювати. Якщо є щось додати, Олег Ігорович, будь ласка. Але так я би хотів перейти вже до другої частини.

НАЛИВАЙКО Л.І. ...Перше, це по обов'язковим примірникам. Двадцять примірників з кожного видавництва – це абсолютно нереальна цифра. І ми підготували зміни до закону, можливо, на тій нараді можна було б обговорити.

І друге. ...*(Не чути)* наших книгарень, є повтор функцій Українського інституту книги і наш, ми збираємо ті самі документи. Можливо, теж треба було би проговорити і так, щоб ліпше було працювати книгарням.

ПОТУРАЄВ М.Р. Олег Ігорович, тоді домовились. Тоді готуємось до цієї наради, будемо організовувати її на одній з найближчих пленарок, тижнів пленарних засідань Верховної Ради. І там точно маємо звести все в єдиний план, в єдину дорожню карту і далі вже рухатися. Дякую, що приєдналися. Раді були бачити.

Колеги, я дякую всі учасникам першої частини нашого засідання. Переходимо одразу вже без перерви, да, Юрій Олексійович, Павло Миколайович, переходимо до другої частини.

Дякую ще раз. Будьте в безпеці, друзі, будь ласка. Добре? Бережіть себе. Дякую. До побачення.

Давайте, сідайте поруч. Так, отже, колеги, переходимо без перерви до наступної частини нашого засідання. А я зараз, Павле Миколайовичу, передам на 5 хвилин, відкрию і передам на 5 хвилин і повернуся до вас.

Значить, це питання про забезпечення та захист прав дітей в умовах воєнного стану Харківської області. Я хочу підкреслити, що ми очевидно сьогодні будемо говорити про Харків і Харківщину, особливо враховуючи, що Павло Миколайович Сушко не лише один з найактивніших розробників і провідників цієї політики в нашій країні і голова ТСК відповідної, так ще і голова нашої (на комітеті я можу це сказати? Я думаю, що можу), голова обласної організації, правлячої партії «Слуга народу» Харківської області.

Ви знаєте, колеги, що зараз іде непростий процес реалізації закону, який ми у себе називаємо Законом про службу у справах дітей, про Держдіти, який був підписаний Президентом, а зараз є багато спірних моментів між комітетом і Міністерством соціальної політики щодо його практичної реалізації, цього закону. Іде робота з напрацювання депутатського варіанту ... (не чути) закону, вона теж іде непросто, ідуть доволі непрості внутрішні дискусії в комітеті. Очевидно, що Павло Миколайович, Юрій Олексійович Павленко сьогодні про це теж згадають.

Я на чому хочу наголосити перед тим, як я передам модератору Павлу Миколайовичу Сушку, я хочу наголосити, колеги, ось на наступному. Дивіться, закон підписаний Президентом, він буде реалізований, ну тобто я не хочу зараз зупинятися на тому, я думаю, що ми всі в принципі не будемо зараз зупинятися вже на старих причинах, чому свого часу він не підписувався, які симулякри вигадувалися для того, щоб замінити те, що було в законі на інші структури інституційні, які, очевидно, не показували своєї ефективності, але закон підписаний, закон буде реалізований, жодні підзаконні акти не можуть блокувати закон, не можуть блокувати його положення, жодні підзаконні акти не можуть протирічити закону, що би хто не чув там з Києва, це не відповідає дійсності, закон, який прийнятий конституційною більшістю (так, Володимир Михайлович?) і Верховною Радою України, підписаний Президентом України, він буде реалізований.

Більше того, зараз про це колеги розкажуть вам, була от буквально перед нашим приїздом зустріч Павла Сушка і Юрія Павленка з Прем'єр-міністром, домовилися на цій зустрічі, що міністерства будуть виконувати свою частину зобов'язань у моделі парламентського контролю і надавати нам на ознайомлення, по суті на погодження проекти своїх нормативно-правових актів, тобто ми будемо звірятися, щоб те, що вони приймають на виконання наших законів відповідало нашим законам. Коли я кажу нашим, я маю на увазі і Верховну Раду, яка голосує, яка розробляє і приймає закони, і Президента, який їх підписує і таким чином верифікує цей законодавчий акт.

Отже, про загальну ситуацію піде сьогодні мова, про це колеги зараз розкажуть, загальний стан і наше бачення того, як має реалізовуватися закон. Так, Павло Миколайович? Значить, також хочемо поговорити про практичний стан справ з охороною прав, захисту прав дітей у Харкові і Харківській області. Розуміємо, наскільки зараз це важко, фронтовий регіон, прифронтове місто. Цінуємо, що ви робите всі, повірте, дуже цінуємо. Але маємо робити все, щоб права кожної дитини були захищені, щоб кожна родина, яка має бажання дитину взяти на всиновлення, таку можливість мала,

а якщо немає таких родин, то щоб ми з вами мали рішення, щоб діти не залишалися в лікарнях, щоб діти не залишалися у непридатних умовах, тим більше, щоб діти не залишалися в небезпечних соціальних умовах в тих родинях, де їх принижують, б'ють, на жаль, іноді навіть ми втрачаємо дітей в таких родинях.

Отже, я передаю модерацію Павлу Миколайовичу. Вас залишу буквально на 5 хвилин, повернуся. Павло Миколайович.

СУШКО П.М. Дякую. Дякую, Микита Русланович.

Всіх вітаю. В межах тимчасової слідчої комісії ми не змогли поїхати в місто Харків, але постійно тримаю руку на пульсі, так як я депутат з нашого регіону. Але засідання по Харкову відбулося тимчасово слідчої комісії в стінах Верховної Ради України.

Тому, щоб не гаяти часу, хочу звернути увагу на певні тенденції і проблеми, які виникають в тому числі і в Харківській області. Як сказав голова комітету, закон підписаний, зараз триває його реалізація. Реалізація має бути не така, щоб обласна адміністрація, як це відбувається, одразу закидала громади листами, що, давайте, ми там контрольний орган, зараз будемо все контролювати і так далі, а саме надавала допомогу в першу чергу. І ось хотіли б подивитися, як на сьогодні проблеми ці вирішуються і що змінилося після тимчасової слідчої комісії.

Отже, область прифронтowa, і я хочу зараз... До речі, в мене буде п'ять запитань, п'ять блоків вірніше. І хотів би, щоб всі присутні помічали питання, які будуть, і потім, коли перейде слово, щоб надали відповідь на ці всі запитання.

Отже, перша проблема, це в частині громад оголошена примусова евакуація дітей. Я попрошу пояснити алгоритм, по якому евакуюють сім'ї з дітьми, куди їх поміщують, куди ці родини поміщують після евакуації, як їх підтримують, як їх контролюють, щоб родини не поверталися назад в небезпечні громади. Бо є такі випадки, ми про них знаємо, що саме через

відсутність підтримки родини повертаються додому в небезпеку, або в гуртожитку безконтрольна ситуація. І є трагічний випадок, на жаль, коли діти, які проживали в гуртожитку, залишилися без контролю і загинули на воді, тому що були без нагляду.

Також окремо прошу зупинитися на питаннях евакуації дітей без супроводу законних представників. Нагадаю ситуацію, випадок, коли відбулася евакуація дитини з інвалідністю з Великого Бурлука, коли служба у справах дітей привезла дитину в обласну лікарню, залишили її там, і дитина там була просто нікому непотрібна. Був про це сюжет журналістський. Після цього розголосу змусили громаду написати спростування. Громада спростувала це. Але ми всі розуміємо, що проблема ця була, наскільки вона зараз залишається. Тому це одне з питань по першому блоку запитань, як організована в області примусова... Вірніше, як організована евакуація дітей, коли батьки відмовляються від евакуації, а дитину треба евакуювати вже без батьків? Скільки таких дітей за час евакуації, за весь час оголошеної евакуації? І де зараз ці діти? І як працюють з тими родинами? Це зрозуміло буде питання, да?

Наступне. Другий блок запитань. Як працюєте з родинами СЖО, які опинилися в СЖО? І хочу звернути увагу, що станом на зараз, на всю область на обліку СЖО перебуває трошки більше ніж одна тисяча дітей. З них лише 800 через невиконання батьками обов'язків. І така низька цифра облікованих в СЖО дітей викликає сумнів, особливо на фоні всіх тих випадків смертей дітей, які ми розбирали на тимчасовій слідчій комісії. Там діти за наявності підстав не перебували на обліку взагалі. Тобто це дає підстави свідчити, що оця тисяча дітей – це неправдива цифра.

Отже, такі запитання. Чи розроблений алгоритм передачі інформації про ВПО з громади, які виїжджають і приїжджають в місто чи в іншу громаду? І як планується забезпечити об'єктивний облік сімей в СЖО? Тобто, ще раз поясню, що сім'я в СЖО виїжджає, в ту громаду, куди вона приїжджає, вона не стає, як правило, на облік, і контроль не здійснюється.

Наступне. Як працюють з влаштуванням дітей? В області є така проблема, це вже третій буде блок, про яку постійно кажу, що вилучені з небезпечних родин діти живуть у звичайних лікарнях. Станом на зараз у нас є інформація, що в лікарнях живе 40 дітей. Тобто 40 дітей... А якщо так розібратися, вони постійно там проживають. Хтось вибуває, хтось прибуває, ну там постійно відбувається проживання дітей. Але і ця цифра теж під питанням, 40 дітей.

Тому поясніть, будь ласка, що змінилося з часів засідання ТСК, чи почали ви працювати з містом? Тобто яка там була проблема в місті і в області? Область не рахувала, що місто є громада, що всі громади - 56 громад Харківської області, це виходить 55 громад, а 56-та – це місто Харків. Всі громади, вони наче під областю, а от місто Харків це якась окрема громада, яка має сама по собі вирішувати проблему, вони під ковпаком області не перебувають.

І виходить так, що місто Харків став по суті містом для ВПО, так, куди приїжджають всі сім'ї, це велика кількість дітей, і коли їх вилучають, вони вже не влаштовуються в інші патронатні сім'ї з об'єктивних причин. Патронатних родин мінімум, одна чи дві, у великому місті важко знайти. Але питання зараз не в тому, щоб змушувати когось там створити патронатні сім'ї, треба забезпечити просто, щоб діти були кудись влаштовані - в сімейні форми виховання, в інші. Тобто для інших громад Харківської області є місця в інших громадах, а для дітей, які з міста Харкова, в тому числі і ВПО, які з області прибули, не влаштовуються областю, отака була проблема на ТСК виявлена, не влаштовуються областю в ті, назовемо так, вакантні місця в інших сімейних формах виховання. На засіданні ТСК нам заступник голови військової адміністрації пані Віта Ковальська повідомила, що від міста не було звернень, тому вони не допомагали влаштовувати їх. От як ситуація виправлена чи не виправлена? І чому 40 дітей зараз проживають в лікарнях?

Далі. Робота закладів соціального захисту дітей. Ви пишете, що жоден заклад в громаді не працює. Не працюють обласний ЦСПР, центри

«Гармонія» та «Надія». От чому і хто дав таку вказівку, нас цікавить. Чому заклади не працюють в евакуації? Це б зняло проблему з проживанням дітей в лікарнях. І в нас, до речі, не працюють і в інших громадах ЦСПР - Берестин, інші громади. Тут дайте інформацію, скільки таких от ЦСПР і чому вони не працюють в громадах? Чия це була ініціатива, громади? Чи, можливо, вказівка така була? Ми вже втомилися пояснювати, що це ЦСПР, що це не інтернати, це не просто заклад, як їх рахують часто, - це місця, де надається широкий спектр послуг родинам з дітьми, дітям, куди можуть приходити працювати з психологами і так далі. Але по суті вони зараз закриті, такі, як інтернати.

І п'ятий блок останній. Це робота Харківського обласного соціального центру матері і дитини. Ми туди поїдемо після засідання. Поясніть, будь ласка, чому він по суті простоює. Чому туди не направляються мами, у яких є ризик відмови від дитини? Наприклад, зараз проживають в лікарнях і немовлята, від яких відмовилися. Чи працювали в цих центрах фахівці перед тим, як мама відмовилася, коли був ризик, чи встановлювався ризик? І от останній випадок, один з випадків вірніше, це мама ВПО, яка з селища Елітного привезла дитину в службу у справах дітей в такому місті, як Люботин. Але ...*(Не чути)* можливість приймати десять матерів, а всього зараз дві. Чи правда, в області не існує більше проблем і тільки дві родини підтримуються? Тому я кажу, чому він по суті простоює? І нещодавно ще виносилося на сесію питання замінити керівника. В чому проблема там замінити керівника? Можливо, неефективно. Саме з-за того, що неефективний той керівник, заклад простоює. Це треба розібратися.

І повернення евакуйованих з-за кордону дітей-сиріт, закладів. Яка станом на зараз кількість дітей, яких ви централізовано евакуйовували за кордон та які досі там з 22-го року перебувають? От, наприклад, 11 дітей-сиріт з центру «Гіппократ». Пояснять, будь ласка, де вони, як ви бачите їх подальшу долю. Та скільки ще дітей-сиріт досі не повернуто?

От у мене такі питання. Прошу тоді, Юрій Олексійович, напевно, на ці питання, да, а потім ще пропонуйте.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Я пропоную, я дещо доповню, щоб ми потім не верталися, і колеги з обласної, міської адміністрації, представники міністерства профільного могли поінформувати комітет про ті кроки і дії, які вживаються.

Не буду повторювати те, що сказано вже Микитою Руслановичем, Павлом Миколайовичем, стосовно ситуації із захистом прав дитини, зокрема в Харківській області, акцентую увагу ще на одній складовій: на статусі дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

За отриманою інформацією станом на 1 жовтня 496 тисяч 92 дитини отримали відповідний статус дитини, яка постраждала від воєнних дій та збройних конфліктів. При цьому основними підставами для отримання такого статусу були: психологічне насильство – 490 тисяч дітей, загибель або зникнення безвісти батьків – 4 тисячі 796 дітей, поранення, контузія, каліцтво – 668 дітей, втрата батьківського піклування внаслідок війни – 90 дітей (це на всю країну, це не тільки в Харківській області, на всю країну), викрадення або незаконне вивезення – 15 дітей, фізичне або сексуальне насильство – 134 дитини, залучення до діяльності воєнізованих формувань – 0 дітей, загалом внесено до бази даних дітей – 415 тисяч. Звертаю окрему увагу на те, що 99 відсотків дітей, які визнані постраждалими, визнані постраждалими внаслідок психологічного насильства.

Чому так відбувається? Тому що всі інші види насильства важко довести. І це проблема постанови Кабінету Міністрів, урядова постанова, де всі види насильства виписані не через страждання дитини, а через дії кривдника. Лише психологічне насильство визначено через відчуття дитини, тому воно єдине і працює, і надається. Ця дискусія триває з 17-го року. Міняються склади Міністерства соціальної політики, але побачити дитину, її страждання від сексуального, фізичного, інших, крім психологічного

наси́льства, уряд так і не хоче. Я думаю, що для Харківської області це питання є достатньо актуальне. Тому, якщо у вас є інформація, яка кількість від сексуального насильства постраждала від інших видів насильства і наскільки цей статус сьогодні працює і допомагає вам з тим, аби надати, захистити дитину, яка ось страждає щоденно від війни, я просив би теж вас свою точку зору озвучити.

Окремо скажу, що, наприклад, те ж саме сексуальне насильство. Сьогодні дуже мало звернень, і кривдника неможливо, насильника неможливо знайти і довести неможливо, але ж дитина є, вона сьогодні переживає цю біду, і ми повинні її побачити і надати необхідну вчасну допомогу. Зараз теж не дуже багато звернень, за нашою оцінкою, основна маса звернень сексуального насильства, яке скоюється зараз, в цю хвилину, зокрема в Харківській області, буде через 10-15 років.

Що стосується інших завдань і проблем Харківської області, тут я теж просив би представників області висловитись стосовно тієї дискусії, яка сьогодні є між комітетом Верховної Ради, законодавцем, і Міністерством соціальної політики. Хто вам потрібен для того, щоби ви могли більш якісніше виконувати роботу? Додаткові контролери, територіальні органи влади чи вам потрібні фахівці в громадах, в службах у справах дітей, фахівці на рівні області, на рівні району, які не контролюють, а які виконують повсякденну роботу по наданню необхідної допомоги тій дитині, яка потребує такої допомоги? Оце, власне, є та дискусія, яка сьогодні винесена вже на рівень Прем'єр-міністра України, відповідну нараду Прем'єр-міністр декілька днів тому провів з тим, аби вийти на фінальне рішення.

Також я підтримую ті позиції, про які говорив Павло Миколайович в частині і евакуації, і освітнього процесу, і безпекової ситуації, зокрема протимінної ситуації, де актуальна вона є для Харківської області.

І на завершення ще одна не менш важлива тема, яку я відчуваю, зокрема знаючи дуже багатьох людей, які працюють в цій сфері в Харківській області, це підтримка ментального здоров'я фахівців, тих, хто

безпосередньо працює з дитиною, забезпечення профілактики вигорання працівників, служби у справах дітей, соціальних працівників, педагогів, поліцейських, які щоденно працюють в надзвичайно складних умовах. Власне, мова про вас. Як вас підтримати, як вам допомогти, як підтримувати оцю вашу психологічну стійкість з тим, аби вигорання, а вигорання точно є, багатьох знаю людей в Харківській області, які працюють в нашій сфері, що вам для цього потрібно? Тому теж я хотів би, щоб ми як комітет за результатами роботи нашої в Харківській області запропонували. Можливо, законодавчо, можливо, через нормативні документи, це підтримка фахівця, який працює з дитиною в надскладних умовах воєнного стану.

Дякую.

СУШКО П.М. Дякую, Юрій Олексійович. Тоді потрібно доповнити оці п'ять блоків питань ще питаннями Юрія Олексійовича. Тобто яка підтримка необхідна на місцях, чи потрібні ці два контролери, які мають поряд сидіти з...

ПАВЛЕНКО Ю.О. З одним фахівцем.

СУШКО П.М. З одним фахівцем і контролювати. Це і про вигорання, і про реально хто буде працювати. Перше. Розділити на дітей, постраждалих від насильства, чи є така інформація, від сексуального насильства, чи іншого насильства. І щодо ментального здоров'я, от Юрій Олексійович сказав, чи є підтримка фахівців, які самі працюють. А я ще додам, що це дуже важливий елемент в роботі, саме щоб руки в людей не опускалися, щоби їх підтримувало керівництво, саме після нашого засідання комітету ми з Юрієм Олексійовичем і ще колегами поїдемо на зустріч з начальником ГУНП паном Токарем, тому що саме і поліцейські, прозвучало, як їх підтримують.

На моє здивування, коли я запитав у нього, а як ви заохочуєте своїх поліцейських, як ви от за таку-то операцію будете їх заохочувати? Він сказав,

ніяк. А чому ніяк? А тому що це їхня робота. А як це їхня робота? Ну, так що тепер, якщо їхня робота, то він, може, людина ризикує життям своїм. Але от в пан генерала немає бажання заохочувати своїх підлеглих в той час, коли навпаки потрібно максимально підтримувати. Якщо немає бажання в керівника підтримати своїх людей, то, напевно, і в людей опускаються руки в тому числі. Тому хотілось би запитати, як підтримуються фахівці?

Отже, будь ласка, пані Віта Володимирівна, вам тоді слово. Сім у нас виходить таких блоків питань. Дякую.

КОВАЛЬСЬКА В.В. Вісім навіть.

Дякую. Я сьогодні дякую всім народним депутатам, які приїхали на Харківщину і безпосередньо приймають участь і піднімають такі важливі питання, як захист прав дітей. І питання дитини і статус дитини під час війни, який зараз отримується, Юрій Олексійович, це, мабуть, за весь період війни, мабуть, чи не вперше піднімається у нас. Про нього говорили багато, але от так, щоб говорити і що для цього нада і як це далі, які наслідки для цього, у нас це питання не обговорювалося.

Тому я коротко зазначу. Значить, дивіться, статус у нас отримали більше ніж 49 тисяч осіб, 49,5. І найскладніша ситуація, звичайно, по дітям-сиротам, які стали круглими сиротами. Безпосередньо, в нас 32 дитини стало сиротами під час цієї війни з 22-го року. 28 дітей стали сиротами із числа військових, починаючи з 22-го року. Усі ці діти охоплені допомогою, великою допомогою. Детально можна розказати, але думаю, не буду зупинятися на цьому, бо кожному допомагають.

І зверну увагу, що у нас загинуло 120 дітей на Харківщині і поранення отримало більше ніж 800 дітей, там 836, здається, якщо точним бути. Тобто питання, дійсно, складне на Харківщині для дітей стосовно безпосередньо даже виживання дітей.

Якщо звертатися вже безпосередньо до питань по блоках, евакуація дітей, робота... СЖО, то я б хотіла передати слово безпосередньо тим людям,

які безпосередньо це організовують, деталі, а сама, якщо треба буде, я буду доповнювати або уточнювати якісь речі.

СУШКО П.М. Добре. Дякую.

КОВАЛЬСЬКА В.В. Безпосередньо евакуація дітей, це ...*(Не чути)*
Безпосередньо евакуацією займається Сокол.

СУШКО П.М. Ні, питання...

КОВАЛЬСЬКА В.В. Давайте, тоді, Наталія, мабуть, з вас, а потім Сокол доповнить.

СУШКО П.М. У мене питання не до пана Сокола, тому що він безпосередньо евакуйовує дитину і робить фізично свою роботу. А в мене питання трошки ширше і саме до фахівців, які працюють з дітьми: який алгоритм евакуації, влаштування, роботи з сім'єю і так далі? Це не пана Сокола питання влаштувати дитину кудись там, правильно?

КОВАЛЬСЬКА В.В. Він не влаштовує, але він займається евакуацією. Ну, немає значення, починаємо зі служби у справах дітей, ми не проти. Добре.

Тетяна Віталіївна, будь ласка.

ПОНОМАРЕНКО Т.В. Доброго дня, шановні присутні. Щодо забезпечення евакуації хочеться зазначити, що за всі хвили евакуації, які були здійснені, евакуйовано 3 тисячі 211 дітей, починаючи з 22-го року. За цей період евакуація була здійснена спільно у супроводі з департаментом цивільного захисту населення, з Нацполіцією і органами місцевого самоврядування.

Факти, коли у нас діти вивозилися під час примусової евакуації без законних представників, це зафіксовано всього два факти. Це було в 26-му році, це Куп'янський район, це дві громади – Вільхуватська сільська та Великобурлуцька селищна громада. Це діти з інвалідністю, це батьківські діти, вони не мали статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, матері відмовилися від евакуації. Тому було прийнято рішення про негайне відібрання цих дітей, прийнято рішення органом опіки і піклування. Діти були доставлені до закладу охорони здоров'я. Як результат – була проведена робота, все рівно продовжувалася робота з цими батьками, з цими мамами продовжилася робота і одна мама виїхала з території.

Підключено, за допомогою підключено і фахівців до супроводу, і підключено громадську організацію, яка допомогла винайняти житло цій мамі, підтримувала її також. Крім того, що супровід підтримувався, надавалася допомога і психологічна, і матеріальна, і гуманітарна допомога надавалася, і матір повернула дитину додому. Зараз вони проживають в місті Харкові і вони продовжують перебувати під супроводом і в полі зору служб і надавачів соціальних послуг.

Інша дитина підгрупи А. Мати відмовилася виїжджати з території Великобурлуцької селищної ради. Службою, крім того, що було порушено питання про негайне відібрання, подано позов до суду про відібрання без позбавлення батьківських прав. Але, враховуючи те, що розгляд в суді досить тривалий, службою у справах дітей було, і матір не виїхала, не повернулася, не відвідувала дитину в закладі охорони здоров'я, було складено акт про дитину, залишену в закладі охорони здоров'я, надано статус дитини, позбавленої батьківського піклування, і дитину влаштовано до прийомної сім'ї в Сахновщинську територіальну громаду, яка виведена у нас із зони активних бойових дій. Прийомна сім'я перебуває під соціальним супроводом, і також підключено громадський сектор для надання допомоги. Всі оформлені на дитину виплати. Щодо матері, продовжується розгляд

справи в суді. І от зараз на листопад чергове засідання щодо відібрання без позбавлення.

СУШКО П.М. Деталізуємо просто алгоритм. Виїжджають, далі передають туди, туди, туди, бо громадський сектор, це добре, коли вони допомагають, але вони в алгоритм уже не входять. Правильно? Тобто хто працює з посадових осіб.

ПОНОМАРЕНКО Т.В. Так. І ще хочу зазначити, коли виїжджають, враховуючи те, що відповідно до механізму евакуації передбачено, що після евакуації дитина поміщається в заклад. Так, як у нас спільно...

СУШКО П.М. Якого плану?

ПОНОМАРЕНКО Т.В. Заклад, який передбачає цілодобово. Враховуючи департамент охорони здоров'я, за листом визначено, що це Харківська обласна дитяча клінічна лікарня. І коли вивозиться дитина, зараз уже напрацьований механізм, що в тих громадах, де продовжується евакуація в примусовий спосіб, якщо служба порушує питання про негайне відібрання, повідомляють обласні служби у справах дітей, і представник обласної повідомляє Департамент охорони здоров'я про те, що буде йти у заклад охорони здоров'я буде надходити дитина.

СУШКО П.М. На якийсь час, і потім займається служба дітей влаштуванням.

ПОНОМАРЕНКО Т.В. Так, упродовж... *(Не чути)*

СУШКО П.М. ...везли. До якої точки доїжджає, наприклад, фізична людина з сім'єю, яким чином отримується інформація, що вона... як

перевіряється, чи вона в СЖО, чи не в СЖО, і яким далі способом, і хто за це відповідає, які саме пункти. Пункт «а» то роблять, потім то, така цепочка. Як воно...

ПОНОМАРЕНКО Т.В. Якщо це сім'я, яка перебувала на обліку в складних життєвих обставинах, то повідомляється після евакуації. Обласною службою у справах дітей проводилась робота неодноразово з територіальними громадами зі служби для того, щоб вони інформували службу за місцем, куди переміщається ця дитина, не тільки в телефонному режимі, а й письмовими повідомленнями.

СУШКО П.М. Відпрацьований сам алгоритм наказ, можливо, чи як?

ТЕРТИШНА І.А. ...поясню. Дивіться, враховуючи алгоритми наші, ми самі напрацьовували, немає державних, ми напрацьовували самі. Дивіться, всі евакуйовані сім'ї, які приїжджають з окупованих там територій або територій, де ведуться активні бойові дії, вони приїжджають на транзитні центри. На транзитних центрах, да, у нас є два транзитних центри, в Лозовій або у Харкові. Це перші центри, які зустрічають такі сім'ї. Там безпосередньо працюють, якщо брати дітей, там працюють фахівці охорони здоров'я, соціального захисту, служби у справах дітей, купа волонтерів, які займаються відновленням документів, обслідують цих людей, дають, кому таблетки, спрямовують далі, куди вони їдуть, наприклад, в МТП. Якщо сім'я здорова і так далі і немає куди дітися, наприклад, до родичів і так далі, вони їдуть в МТП. Їх розміщають в МТП і далі супроводжують їх безпосередньо служби і безпосередньо вже в МТП. Для нас важливо, коли дітей відправляють в МТП, якщо це діти благополучні і так далі, для нас важливо, щоб вони вчилися в школі, і ми обов'язково контролюємо це питання, а якщо це діти, яким треба додатковий супровід, цим питанням безпосередньо вже займаються соціальні служби.

СУШКО П.М. Питання. От виїжджає коли дитина, от пересікли територію громади, хто, чи має обов'язок повідомити, громада, це її право – повідомити чи ні, чи це наказом якось забезпечено, що вони зобов'язані повідомити?

ТЕРТИШНА І.А. Там усі служби сидять і вони всі фільтрують свої задачі. Ми кожен вечір знаємо про плани, наш Департамент соціального захисту знає, скільки дітей, скільки виїхало сімей, ми вже знаємо, які сім'ї виїхали.

СУШКО П.М. Можна бути впевненими, що кожна дитина, яка приїжджає у транзитний центр, по цій дитині працюють, перше, чи була дитина в СЖО, чи не була, з'ясовується це питання, а потім, якщо була в СЖО, то супроводжується ця дитина, коли вона прибуває в іншу громаду, то ця інформація, тобто контролюєте ви перехід інформації від однієї громади в іншу? Чи тільки ми можемо сподіватися, що якщо громада виконає свої обов'язки, вона передасть або ні? От цю інформацію хтось контролює?

ТЕРТИШНА І.А. Дивіться, не завжди така є інформація по передачі дітей, була дитина в СЖО чи не була дитина в СЖО, така інформація не завжди є. Але коли ми бачимо, що приїжджає мама нетвереза або так далі, ну воно ж видно, що ця дитина в СЖО, далі це вже супроводжується нами безпосередньо самостійно. Тобто у нас не завжди є інформація, що дитина була на обліку.

СУШКО П.М. Скільки таких сімей приїжджає з дітьми?

ТЕРТИШНА І.А. Дивіться, у нас в середньому на центр приїжджає, ну, наприклад, якщо беремо Лозову, там приїжджає в середньому 300 людей всього.

СУШКО П.М. Ну всі ці діти, які приїжджають, вони ж потім подаються на виплати ВПО, сім'ї, так?

ТЕРТИШНА І.А. Да. І оформляються там же ж на транзитному центрі, всі речі оформляються.

СУШКО П.М. І от в цей момент, якщо оформляються, то невже не можна перевірити разом з усіма там даними, чи була сім'я в СЖО чи не була? От просто обов'язково перевірити.

ТЕРТИШНА І.А. Це додатково...

СУШКО П.М. Обов'язково саме тому, що якщо мати нетвереза, сьогодні вона твереза, а вчора була нетвереза, тобто ви ж розумієте, що це теорія вероятности, да? А треба точно обов'язково. Можливо, тоді це рекомендація комітету буде (да?) прописати ваш алгоритм – обов'язкове визначення, чи була родина взагалі чи ні...

ПАВЛЕНКО Ю.О. Тобто дана процедура, по якій ви дієте в рамках евакуації, це рішення Харківської військової адміністрації. Чи є якась загальнонаціональна, от є представник, заступниця Міністерства соціальної політики, це тільки Харків? От у вас в Харківській своя процедура, не знаю, в Запорізькій своя процедура, в Дніпропетровській своя процедура, чи є якісь загальні правила визначення...

ТЕРТИШНА І.А. Дивіться, є. З цього року Мінсоц прийняв своє рішення, відповідно якого ми повинні створити на транзитних центрах мультидисциплінарні команди, які займаються безпосередньо соціальним супроводом сімей і дітей. Тому да, з цього року вже почало діяти безпосередньо державне управлінське рішення.

Да, будь ласка, кажи.

ТЕРТИШНА І.А. Дивіться, ми ж розділяємо дітей, які евакуйовані, на примусово евакуйованих і які добровільно евакуйовуються. Ми відповідно цілодобово, щоденно, керівник військової адміністрації поставив задачу моніторити ситуацію на фронті. На щастя, ворог не наближається, але засоби ураження повітряного, вони трохи досягають більш (*не чути*) проводимо тотальну перевірку дітей, ставимо їх на облік. Крім того, ми відпрацьовуємо...

СУШКО П.М. На який облік ви ставите?

ТЕРТИШНА І.А. Ну, для себе.

СУШКО П.М. В країні зараз по-іншому зовсім. Питання в тому, якщо родина була в СЖО вже там, в тій громаді, вона вже в зоні ризику знаходиться, що їй загрожує небезпека. Коли сім'я ця виїжджає, то треба забезпечити, питання до Мінсоцу – врахувати, треба забезпечити ж передачу інформації. Не просто там, що громада може передати, а може не передати, треба забезпечити обов'язкову передачу до транзитного центру, куди вони прибувають, де вони стають на облік на виплати, бо саме в цьому місці можна примусово отримати цю інформацію, чи була родина в СЖО чи не була. І далі проконтролювати. Наприклад, в місто Харків приїжджає, щоб місто Харків, служба дітей міста Харкова отримала інформацію, що, наприклад, з Ізюма виїхала родина, яка в СЖО (складні життєві обставини), і

вона приїжджає до них вже з інформацією, що ця родина в СЖО. І вони можуть потім обмінятися даними, з приводу чого вона була в СЖО.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Я запитував, чи це загальнонаціональне рішення, чи виключно харківське. Тому що ж не тільки між громадами Харківської області відбувається евакуація. Я думаю, що 3 тисячі 211 дітей не всі евакуйовані в Харків, частина евакуйована і знаходиться зараз в інших територіях, регіонах України. Так же? Тобто от ми, починаючи від СЖО і багато ж багато є іншої інформації, яка мала би туди піти там в службу і в охорону здоров'я, в освіту з Харківської області в ту громаду з тим, аби вони могли вже якісно цю дитину прийняти і одразу ж не набивати свої шишки, а вже ефективно надавати допомогу дітям. От це власне, я так розумію, питання. Ми можливо почуємо ще відповідь і від міністерства.

СУШКО П.М. Попросимо міністерство акцентувати на цьому питанні, тому що більшість випадків, велика кількість, скажімо так, випадків, трагедій, на жаль, де дитина загинула або постраждала від насильства, саме було ВПО, переміщення з інших територій в громаду тилову, коли приїхали в іншу область взагалі. І там вони навіть не знали, що вони були. А питання в тому, що якщо було б бажання, вони би знали всі. І точка входу – це виплати, от там, на цій точці, можна все з'ясувати було б і забезпечити передачу цієї інформації.

Добре. Давайте тоді далі. По евакуації зрозуміло. Наступний блок.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Так, а пані Людмила? Ні?

СУШКО П.М. А ми потім дамо слово, і вони будуть по всіх питаннях коментувати.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Добре. Стосовно питання блоку роботи з СЖО. Дивіться, я зазначу, що у нас зараз 1027 дітей, це найбільша цифра, яка у нас взагалі була в Харківській області. У нас ця цифра росте кожен рік. Це не означає, це не маленька для нас цифра, враховуючи, що ми зняли з обліку більше 600 дітей, ми на облік поставили 800 дітей з чимось. Тобто у нас ця цифра росте і у нас до війни такої цифри не було. Тому я до чого? Що ця цифра постійно росте, ми нікого не зменшуємо, нікого не змушуємо приховувати щось і так далі.

Хто там перший? Пономаренко? Давайте, мабуть, ви коротко. Потім доповнять.

СУШКО П.М. Дуже коротко, тому що СЖО ми вже торкнулися, які виїжджають, так, тепер які і проживають там в тому числі.

ПОНОМАРЕНКО К.О. Так, ті, які проживають, якщо сказати, так, це тисячу дев'ятий...

СУШКО П.М. Да. Я про те, що, кажу, вони зменшуються тому що. І, до речі, коли родина з СЖО, це дуже важливо почути, родина з СЖО з Ізюмської громади, наприклад, виїхала, вона там знімається з обліку СЖО. А коли вона приїжджає, наприклад, в Хмельницький і там не стала вона. Тобто можемо ми розуміти, що по всій країні зменшується кількість СЖО, тому що випадають з обліку в прифронтових територіях і не встановлюються на облік в тилкових територіях? От зрозуміло питання? Теж прокоментуйте, будь ласка.

ПОНОМАРЕНКО К.О. На обліку Служби у справах дітей перебуває 1 027 дітей, це 596 родин. Повторювати не буду, скільки там взято і скільки знято. Але з метою, відповідно до законодавства, до 585-ї Постанови і для того, щоб взяти дитину на облік, яка перебуває в складних життєвих

обставинах, відбувається взяття на облік відповідно до оцінки потреб сім'ї та дітей у випадку оцінки потреб сім'ї дитини у послугах. І відповідно до цієї оцінки потім уже і проводиться взяття дитини на облік СЖО.

З метою для забезпечення, якщо родина, да, якщо дитина СЖО, яка перебуває на обліку СЖО, виїжджає з громади, то да, це є підстави для знання її з обліку СЖО. І при цьому відповідно відбувається інформування туди, куди вона їде, куди вона переміщається. Є.

СУШКО П.М. От ви ту область інформуєте, коли?

ПОНОМАРЕНКО К.О. Інформуємо.

СУШКО П.М. А звідки, це якщо вам дали інформацію, що вона була в СЖО. А якщо не дали інформацію, то ви, виходить, не інформуєте?

ПОНОМАРЕНКО К.О. Ну, якщо не дали інформації, то...

СУШКО П.М. Ми можемо бути впевнені, що всі діти СЖО, які виїхали з громад, ви точно передали інформацію в інші області? Чи немає такої впевненості?

ПОНОМАРЕНКО К.О. На рівні обласної не здійснюється... *(Не чути)*

СУШКО П.М. Оце дуже важливо почути, тут не претензія до вас. Має бути точний алгоритм, що по всій Україні: Харківська, Луганська, Донецька області, Сумська там, скрізь, де йде примусова та звичайна евакуація людей. Це дуже важливо це було почути.

Давайте не зупинятися, давайте далі наступне питання. У нас по облаштуванню дітей оце от. Давайте.

ПОНОМАРЕНКО К.О. Дивіться, по СЖО, давайте ми робимо певну роботу...

СУШКО П.М. Добре....

ПОНОМАРЕНКО К.О. Одну буквально репліку. Як нововведення в Харківській області, дивіться, ми з метою того, що було і посилення взаємодія з поліцією, відпрацьовуємо протоколи, які складені на батьків по 184-й і по 173-й. І от тільки за цей рік у нас було складено органами Нацполіції 848 протоколів. І ці протоколи щомісяця, з обласним управлінням Нацполіції ми їх запрошуємо, які оці протоколи складені, відпрацьовуємо разом з громадами, і аналізуємо стан опрацювання цих протоколів. За результатами протоколів, 211 дітей... 254 дитини взято на облік, і у відношенні 116 дітей прийняті рішення про відібрання цих дітей.

СУШКО П.М. Крім протоколів... А де Віка (*нерозбірливо*), є?

Вікторія, розкажіть. Дивіться, ще, крім протоколів, ми проводимо окрему роботу, безпосередньо про те, які діти живуть в СЖО, у нас є цей контроль, він величезний здійснюється.

Ми спеціально попросили, враховуючи, що у нас нема додаткового ресурсу, зокрема фізично рук, ми попросили ЮНІСЕФ знайти нам окрему громадську організацію, яка буде в кожній громаді відслідковувати питання проживання дітей і моніторингу, що треба для цих дітей, крім служби. І у нас там проводиться робота, безпосередньо лікування, навчання, ремонтів, працевлаштування батьків і так далі, тобто там здійснюється величезна робота практично в кожній громаді.

Якщо треба, ми можемо дати довідку, що зроблено в кожній громаді і як це проводиться.

СУШКО П.М. Дякую.

Але в першу чергу нас цікавить, що держава зробила і як це виконується, тому що ми не можемо впливати, давати вказівки там громадським організаціям або ЮНІСЕФ, що нам забезпечити. Але добре, що у вас є додаткова можливість...

КОВАЛЬСЬКА В.В. Так, це наша була ініціатива і наш був... *(Не чути)*

СУШКО П.М. Так, це добре. Дякуємо.

Давайте третій блок.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Да, я би точно, що попросив би, за підсумками нашого засідання, надати ваші пропозиції, як вам покращити роботу, чого вам не вистачає сьогодні на законодавчому, нормативному, кадровому рівні. Тому я теж просив би, щоб дали інформацію, оскільки сьогодні у нас фахівці, наприклад, служби у справах дітей, яка недостача людей на рівні громади, області, району, міста, скільки потрібно таких фахівців. Ну, можливо, і по інших напрямках, які сьогодні працюють з дітьми.

КОВАЛЬСЬКА В.В. Дивіться, я уточню. Прошу вибачення. Дивіться, справа навіть не в такій кількості фахівців, проблема в тому, що ми не завжди бачимо дитину. Тому нам не вистачає...

СУШКО П.М. Вибачте, я попрошу, давайте рухатися по тому переліку питань, які ми задавали. А от цей блок питань щодо фахівців, він був там в шостому чи в сьомому запитанні...

ПАВЛЕНКО Ю.О. Не потребує навіть зараз відповідь, на якісь питання, я просив би, щоби Харківська військова адміністрація надала нам вже до формування фінального рішення комітету ваші рекомендації, з тим, аби ми зараз лишній час не забирали ні у вас, ні ...

СУШКО П.М. Це не ТСК, не тимчасова слідча комісія, комітет...

ПАВЛЕНКО Ю.О. Так, у нас не слідча комісія, у нас, навпаки, в даному випадку методична, організаційна, максимальна допомога Харківській області і на вашому прикладі іншим областям, які мають ті ж самі проблеми.

Дякую.

СУШКО П.М. Давайте, мене зараз цікавить питання, що змінилося після ТСК, як здійснюється взаємодія між містом Харків як велике місто, велика громада, і областю? Давайте питання. Діти в лікарні, 40 дітей в лікарні. Тоді що змінилося, чи писав Харків листа? Може, тоді давайте пані Белікова у нас присутня. Скільки у вас дітей зараз в лікарнях зараз живе, чи писали ви листа на область? І далі дамо слово області, як вони реагували на цей лист, будь ласка.

БЕЛІКОВА Н.М. Доброго дня. В лікарнях міста Харкова знаходиться 42 дитини на теперішній час. Так, ми спілкуємося з обласною службою у справах дітей.

СУШКО П.М. Інформація письмова, усно?

БЕЛІКОВА Н.М. І в тому, і в іншому форматі. Ми постійно на зв'язку з Тетяною Віталіївною.

СУШКО П.М. Скільки дітей вже влаштовано з лікарень саме за допомогою області?

БЕЛІКОВА Н.М. За допомогою області влаштовано 18 дітей.

СУШКО П.М. А куди?

БЄЛІКОВА Н.М. В прийомні сім'ї тимчасово, ДБСТ і патронат. Ми вивезли до Закарпаття групу дітей...

СУШКО П.М. Ні, саме мається на увазі, скільки тут на території області влаштовано дітей після ТСК?

БЄЛІКОВА Н.М. Ну, приблизно 18 дітей.

СУШКО П.М. Яким чином, алгоритм? Тобто ви пишете листа, область отримує листа, і далі як відбувається: вам дають кількість вакантних місць чи спілкуєтесь з громадами?

БЄЛІКОВА Н.М. Обласна служба повідомляє, де є вільні місця. Ми спілкуємось з громадами, які ...

СУШКО П.М. Чи готові взяти, наприклад. А можуть і відмовити вам.

БЄЛІКОВА Н.М. Так, можуть відмовити і не завжди беруть.

СУШКО П.М. А от скажіть, будь ласка, я ж знаю, що вам відмовляли, просто розкажіть, як відмовляли. Чи вмовляєте ви? Як це відбувається реально?

БЄЛІКОВА Н.М. Іноді громади визначають, що в них є вільне місце, але зараз вони не можуть нам їх надати, тому що їм потрібно самим на всяк випадок.

СУШКО П.М. Звичайно, у вас зараз 42 дитини. От чому вони там живуть, якщо так все добре?

БЄЛІКОВА Н.М. Ми шукаємо їм місця.

СУШКО П.М. Ну немає місць, так і скажіть.

БЄЛІКОВА Н.М. Немає.

СУШКО П.М. Немає місць для влаштування.

БЄЛІКОВА Н.М. Ні, ну, потрохи...

СУШКО П.М. Ну, потрохи...

БЄЛІКОВА Н.М. Потрохи влаштовуємо.

СУШКО П.М. Разом з тим, в нас виходить, є ці заклади «Гармонія», «Надія», *(нерозбірливо)*, які могли би працювати в тому числі і в евакуації, куди вивозите дітей. От як далі нам очікувати, що далі буде? То до області вже питання.

БЄЛІКОВА П.М. Дивіться, після ТСК до нас звернулось місто Харків, безпосередньо попросили перелік громад, де є патронатні родини. Ми такий перелік надали. Разом із тим, зверну увагу на те, що місто Харків, зокрема профільний заступник, яка повинна була відпрацювати це питання з головами громад, не подзвонила сама жодному голові громади. Дивіться, вона хоче, щоб я телефонувала, чи хто повинен телефонувати за неї? Вона не подзвонила жодному. Більш того, ми запросили її на цю нараду, вона

проігнорувала зустріч з вами і безпосередньо ігнорує такі самі зустрічі з нами. Тому, дивіться, виконувати певний функціонал за них ми не можемо.

Тепер зазначу...

СУШКО П.М. А сахновщинський голова дзвонить, наприклад? Вірніше, ізюмський голова дзвонить сам особисто, там чи заступник?

БЄЛІКОВА П.М. Дивіться, це задача кожної громади. Ми можемо дати перелік, і кожна громада відпрацьовує зі своєю службою паралельно, або голови громад, ...*(нерозбірливо)* самостійно.

Зазначу також, що до міста Харкова інші громади, безпосередньо голови територіальних громад, дають певне своє, скажемо так, бачення і пропозиції. Зокрема, одна із голів громад, не буду називати прізвища, каже: а що робить місто Харків, я готова навчити місто Харків створювати сімейні форми. І вона права через те, що місто Харків не допрацьовує свій функціонал.

СУШКО П.М. Що значить «готова навчити» і так далі? Якщо немає...

СУШКО П.М. Знайдіть ви тоді.

БЄЛІКОВА П.М. Ми готові. Місто Харків відмовляється від цієї допомоги.

СУШКО П.М. Від якої? Від пошуку сімей?

БЄЛІКОВА П.М. Так, від пошуку сімей. Ми навіть ті сім'ї, які спрямовуємо, місто Харків каже: ні, це не годиться і це не годиться. Чому не годиться – незрозуміло. Під будиночки приїхали, де сімейні форми виховання, наприклад, ВПО, ми закуповувати будиночки навіть за державні

гроші не хочемо, нам ці сім'ї непотрібні, ці закупають будиночки в інших громадах. Інші громади беруть...

СУШКО П.М. До чого тут будиночки зараз?

БЄЛІКОВА П.М. Це про те, що сімейна форма виховання для міста Харкова не є пріоритетом. Це про це.

СУШКО П.М. Хто взагалі визначає – сімейна, несімейна форма виховання? Є питання – дитина в лікарні. Вона не повинна жити в лікарні.

БЄЛІКОВА П.М. Питання, тут повинен бути профільний заступник, який пояснить, що вона зробила, а що не зробила, яка допомога їй треба. Вона не прийшла.

СУШКО П.М. Давайте ми будемо тут вирішувати, хто має бути присутнім, не має бути присутнім.

БЄЛІКОВА П.М. Тоді до нас питань не може бути, бо це не наш функціонал.

СУШКО П.М. Віто Володимирівно, дивіться, питання в тому, що немає такого обов'язку, що має особисто дзвонити або голова військової адміністрації обласної чи голова міської, чи заступник. Чим це визначить? Це нічим не визначено. Питання в тому, що є діти, які страждають через ваші конфлікти, ось і все. Тому питання в тому, що 40 дітей, 42 дитини зараз сидить у лікарні. Тобто у вас не відпрацьовано нічого. Я попрошу тоді звернути на це увагу міністерство профільне, щоб вони зробили, відпрацювали алгоритм, хто має куди дзвонити, кому має куди дзвонити. Але

питання в тому, що 42 дитини зараз проживає в лікарні. Така цифра вона не міняється. Давайте далі тоді...

ПАВЛЕНКО Ю.О. *(Не чути)*

СУШКО П.М. Відпрацювати з містом, з областю...

БЄЛІКОВА П.М. Мені здається, норма визначена через те, що в законі, в постанові Кабміну зазначено, що виявляють, влаштовують ...*(Не чути)* дуже чітко визначено.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дивіться, от я ж слухаю як голова комітету колег з профільного. Дивіться, я хочу повернути дискусію в конструктивне річище. Павло Миколайович каже одну просту штуку: він фіксує кількість дітей в лікарнях. Каже, давайте разом зрозуміємо, що треба зробити, щоб діти не були в лікарнях, який алгоритм, крок за кроком, ось і все. Побачимо, де у нас збоїть система. Ви кажете, там десь заступник має бути. Так для цього і зібрались. Він же каже: давайте побачимо ланцюг крок за кроком, від дитини, яка кинута в лікарню, живе... Це ж неприпустимо, ми всі знаємо, що це неприпустимо. Павло Миколайович каже: це не міняється вже там певну кількість часу, коли ТСК приїжджало, розбиралося...

СУШКО П.М. Чотири роки.

ПОТУРАЄВ М.Р. Чотири роки. Неприпустимо? Неприпустимо. Давайте пройдемо... все, це ж, дивіться, ця розмова не про взаємні претензії, ця розмова про те, щоб разом подивитися, де у нас відсутні які елементи цього ланцюга, чому у нас діти залишаються в лікарнях. Все.

БЄЛІКОВА П.М. Приймається. Абсолютно.

ПОТУРАЄВ М.Р. Просто зафіксували: там нема цього, там нема того, там, людини, тут немає такого рішення. Добре, зафіксували: треба таке рішення. Тут немає такої людини відповідальної – зафіксували, далі. І так крок за кроком, щоб ми подивилися: от дитинка з лікарні... Крок за кроком, крок за кроком і потрапила або в прийомну родину або потрапила в інституційний заклад – все. Все, що нам треба зробити.

СУШКО П.М. Микито Руслановичу, тут питання в тому, що... *(Шум у залі)* Тут засідання комітету, ви є запрошені на засідання комітету. Давайте... *(Шум у залі)*

Питання в тому, що є от заклади, які просто штучно не працюють. Давайте уявимо ситуацію, що от місто Харків, наприклад, не хоче там слухати, не хоче створювати сім'ї. Просто не може, а не хоче. А діти живуть в лікарнях. То хто має від держави захистити цих дітей від того, що вони живуть в лікарні? Немає можливості створити або немає бажання створювати. Має бути державне реагування – відкрити центри для таких дітей. В евакуації чи в місті – зараз неважливо. Є особисте бажання, небажання, вірніше, заступника голови військової адміністрації обласної не відкривати ці центри. І все. От в цьому питання: чи діти проживають там, тому що нема бажання відкрити центри. Я не хочу...

ПОТУРАЄВ М.Р. ...немає можливості.

СУШКО П.М. Можливість така є.

ПОТУРАЄВ М.Р. Ми ж зараз якраз це з'ясовуємо.

СУШКО П.М. Можливість така є, тому що... Дивіться, у нас, виходить, діти виїхали в евакуацію, такий центр з міста виїхав в евакуацію в Ужгороді,

далі, дітей харківських забрали в Рівно. Мер Рівно забрав дітей харківських туди. Питання в тому, що тут немає місця для бомбосховища. От тоді можна виїхати в евакуацію персоналу, знайти десь місце і щоб воно працювало.

БЄЛІКОВА П.М. Ми фіксуємо, що ця проблема є.

СУШКО П.М. Вона є і залишається, да.

СУШКО П.М. І причина, що, да, не відкриваються центри наступні.

БЄЛІКОВА П.М. Павло Миколайович, можна буквально хвилинку?

СУШКО П.М. Будь ласка.

БЄЛІКОВА П.М. На рахунок сімейних форм виховання. Хочу зазначити, що в місті Харкові 1 тисяча 250 дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, з них: 1 тисяча 236 влаштовані в сімейні форми виховання.

СУШКО П.М. Дякую.

Питання в тому, що місто, воно велике, і половина... одна третина, напевно, і ВПО проживає людей перелічених.

По роботі закладів. Нічого не змінилося, заклади не працюють. А чому в Берестині не працює ЦСПР, хто знає?

БЄЛІКОВА П.М. Пояснюю. Дивіться, інформація, що профільний зам не хоче відкривати, не відповідає дійсності. ЦСПР не працюють, оскільки в місті Харкові є свій ЦСПР, який може працювати теж у повноцінному режимі. І тому питання, коли задаються, чому діти в лікарні, зокрема яких долучає місто Харків, і чому місто Харків не влаштовує цих дітей, чомусь

іде не до міста Харкова, а до ОВА. Саме тому тут у нас з вами є певне непорозуміння через те, що у міста Харкова є повністю всі необхідні інструменти це зробити.

СУШКО П.М. Ви знаєте різницю між громадою і між військовою адміністрацією обласною?

БЄЛІКОВА П.М. Звичайно.

СУШКО П.М. Чия вертикаль?

БЄЛІКОВА П.М. Повноваження і всі вертикалі я всі знаю.

Дивіться, ще раз, у місті Харкові є свій ЦСПР і є всі можливості організувати, цих дітей вилучити із лікарні. Але разом з тим зазначу, що із цих 42 дітей це 4 дітей з інших громад.

СУШКО П.М. Да. Зафіксували. Поїхали далі. Добре.

Наступне. Харківський обласний центр «Надія», Люботин. Що з ним?

БЄЛІКОВА П.М. Матері і дитини?

СУШКО П.М. Вірніше, дайте, будь ласка, інформацію, чому не працює у Берестині ЦСПР? І скільки таких...

БЄЛІКОВА П.М. У громадах не працюють ЦСПР через те, що там немає дітей, яких необхідно поміщати в ЦСПР, у них є достатня кількість сімейних форм виховання.

СУШКО П.М. Як це? Зараз 40 дітей проживає в лікарні.

ПОНОМАРЕНКО Т.В. Це місто Харків.

СУШКО П.М. Так.

ТЕРТИШНА І.А. Все. Це не Берестин. У Берестина всі діти у сімейних формах виховання.

СУШКО П.М. Зрозуміло. Але є в громаді...

ТЕРТИШНА І.А. Це Берестинський ЦСПР...

СУШКО П.М. Ви можете нормально спілкуватися, не перебивати? Дивіться, є у Берестині прийомні сім'ї, так, і ДБСТ є, в них живуть діти тільки з Берестинської громади чи з інших громад теж?

ТЕРТИШНА І.А. З усіх громад, з різних.

СУШКО П.М. З різних громад. Є у Берестині ЦСПР, то там же могли би теж бути діти з усіх громад, як і в ДБСТ?

ТЕРТИШНА І.А. Це бюджет громади Берестина.

СУШКО П.М. Так.

ТЕРТИШНА І.А. Чому Берестин повинен витратити свій бюджет на місто Харків зокрема? Ну питання...

СУШКО П.М. Чому місто Харків?

ТЕРТИШНА І.А. Через те, що інших дітей немає.

СУШКО П.М. Тут діти не такі, як у Берестині? Тут якісь інші діти?

ТЕРТИШНА І.А. Місто Харків може...

СУШКО П.М. Чекайте, це якісь інші діти? Якісь не такі вони, може, у місті Харкові?

ТЕРТИШНА І.А. Питання в тому, що, дивіться, у вас питання до всіх, крім Харкова.

СУШКО П.М. Питання в тому, що це маленька громада і велика громада. Питання в тому, що діти скрізь однакові. Якщо дитина, послухайте, якщо дитина з Ізюму приїде в Берестин, там буде проживати, у вас питання не виникає. А якщо дитина з міста Харків постраждала приїде, в якій немає батьків, в Берестин, то тут же у вас питання, що це інший бюджет. В чому різниця між дітьми?

ТЕРТИШНА І.А. Зазначу. В Берестині бюджет 100 мільйонів, міста Харкова 20 мільярдів. В чому проблема місту Харкову зробити свою роботу? Це 20 мільярдів.

ТЕРТИШНА І.А. Дивіться, питання в іншому. Це питання в іншому. Дивіться, у кожній громаді є свій функціонал, вони відповідають за своє життя, своєї громади.

СУШКО П.М. Скільки завгодно можна розбиратись в цій проблемі, але питання лише в тому, що діти тут страждають, на сьогоднішній день живуть в лікарнях. І я попрошу міністерство зафіксувати цю проблему, дати нам

пропозиції, як вийти з цього конфлікту, тому що його взагалі не має бути. Має бути один-єдиний алгоритм дій. Добре.

По Люботину, центр матері та дитини, соціальний центр матері та дитини. Будь ласка.

ДЕМЕНКО Т.М. З дітьми до 18 місяців, це визначено їхнім положенням про заклад. І на сьогодні заклад розрахований на 25 місць. З початку року послуги в закладі отримали 14 осіб, це шість жінок і вісім дітей. Зараз в закладі проживає двоє жінок зі своїми дітьми. Питання в тому, що немає у нас такого, що ми когось туди не приймаємо, ми, навпаки, активно працюємо над тим, щоб залучати жінок до цього закладу, де б вони змогли отримати комплекс послуг, в тому числі і соціальної адаптації. І Департамент соціального захисту, і керівник цієї установи, ми постійно пишемо листи на громади про те, що в нас є можливість прийняти жінок з дітьми, які потрапили в складні життєві обставини. Але хочу додати, що у нас є ще один заклад - це Кризовий соціальний центр для жінок, там саме жінки, які постраждали від домашнього насильства, в тому числі із числа СЖО. І з початку року... цей заклад розрахований, там є 34 місця, з початку року послуги отримали 53 особи, які постраждали від домашнього насильства.

СУШКО П.М. З матір, яка з Елітного, що з нею? Вона була як ВПО зареєстрована в якій громаді? З Елітного, коли дитину привезла в службу дітей.

ДЕМЕНКО Т.М. Місто Харків?

СУШКО П.М. Да.

ДЕМЕНКО Т.М. Вона спочатку поїхала в шелтер, була... Шлях здається, так, Шлях України. Вона з Донецької області.

СУШКО П.М. Да, зрозуміло. Але під чим вона була, юрисдикцією під чиєю ВПО?

ДЕМЕНКО Т.М. В лікарні взагалі не під чиєю.

ДЕМЕНКО Т.М. Вона тільки приїхала на один день.

СУШКО П.М. В Елітному вона на якій підставі проживала там?

ДЕМЕНКО Т.М. Самозвернення.

СУШКО П.М. За самозверненням до кого?

ДЕМЕНКО Т.М. Вона проживала... благодійною організацією, і вона не зверталася ні до надавача соціальних послуг, ні до служби.

СУШКО П.М. В Елітному, добре, вона проживала просто в приватному будинку чи в якомусь шелтері?

ДЕМЕНКО Т.М. В шелтері.

СУШКО П.М. А шелтер це чий?

ДЕМЕНКО Т.М. Це недержавний надавач соціальних послуг.

СУШКО П.М. Зрозуміло, громадська організація. Добре. Зараз вона де і дитина де, не знаєте?

ДЕМЕНКО Т.М. Вона виїхала.

ДЕМЕНКО Т.М. Дитина перебуває в лікарні. Це та матір, яка принесла дитину в службу у справах дітей по Слобідському району. Дитина влаштована в лікарню. Але враховуючи те, що матір ця не з'явилася до служби і вона не є внутрішньо переміщеною особою служби у справах дітей Харківської міської ради, вона веде переписку із службою Слов'янської міської. І Слов'янська міська підтвердила, що вона буде брати цю дитину до себе на первинний...

СУШКО П.М. З якоюсь громадою оформили, що залишила в лікарні дитину. Да? А тут переписка йде.

ДЕМЕНКО Т.М. Постійна мешканка в Харківській області. А тут дитина була влаштована до закладу. Народилася дитина у Слов'янську. За медичними показниками вона була переведена до обласної дитячої клінічної лікарні. Матір залишалася у Слов'янську, і потім вона, коли дитина вже була готова до виписки, мати приїхала сюди в Харків забирати дитину, і далі вже звернулася...

СУШКО П.М. А хто має займатися цією дитиною? Оце питання от якраз дуже важливе, зараз без всякого, там захист, не захист міста чи області, питання в тому, що (*нерозбірливо*), да, дитина переміщена. От зараз цим займається місто Харків чи обласна служба дітей?

ДЕМЕНКО Т.М. Слов'янська міська. Служба у справах дітей Слов'янської міської у співпраці зі службою у справах дітей міської...

СУШКО П.М. А чому міської саме?

ДЕМЕНКО Т.М. Тому що дитина вилучена була службами... Дитина не вилучена, дитина була влаштована до закладу охорони здоров'я службою у справах дітей.

СУШКО П.М. Можливо, і є питання чому це не Берестин, тому що, можливо, це точка входу для таких от дітей, які з усієї України можуть тут опинитися. Саме тому Харкову потрібна допомога трошки інша ніж там Люботин, Берестин і так далі. Це ж не тільки їхні діти, от в цьому питання. Але це питання не вирішується і на сьогоднішній день.

Добре. А от ця матір, вона... Вірніше так, у вас є діти, від яких відмовилися батьки, матері. Скільки таких дітей?

ДЕМЕНКО Т.М. Шість у пологовому будинку зараз.

СУШКО П.М. Шість дітей. На якомусь етапі їх можна було б влаштувати у Люботин у цей центр підтримки... у Центр матері та дитини, щоб вони не відмовилися.

ТЕРТИШНА І.А. Ні. Там тільки мама і дитина, там діти без батьків не бувають, там тільки вагітні жінки і матері з дитиною.

СУШКО П.М. Я щось не так сказав, на якому на етапі вона вагітна могла туди влаштована. Ви мені кажете, що я не так сказав. На якомусь етапі, можливо було їх влаштувати цих жінок, щоб вони не відмовилися від своїх дітей?

ДЕМЕНКО Т.М. Ми дізнаємося про цих дітей після того, як нам повідомляє юрист перинатального центру, що мати вже відмовилася від дитини.

СУШКО П.М. А вона скільки часу от з того моменту, як вона потрапила, конкретно з цих дітей. От вони, ці діти, вони приїхали до лікарні, можливо, ви скажете, вони в лікарню приїхали, скільки було часу попрацювати з ними, дати інформацію службі дітей?

ДЕМЕНКО Т.М. Туди приїхала... Вагітна жінка приїхала. Вона може сповіщати, що вона буде відмовлятися від дитини, а може...

СУШКО П.М. Так-так. Дивіться, тут теж не до вас прямо, чому ви так не робите, тут питання в тому, що розбалансована система захисту дітей по всій Україні. І кожне міністерство, кожне відомство відповідає тільки за свою частину роботи - поліція там за свою, медицина за свою, служба там захисту дітей за свою, соціальна служба за свою. От і питання. Є центр, де всього проживає там дві зараз матері з дітьми. До обов'язків цього центру входить і робота з матерями, які потенційно можуть відмовитися від дітей, які народяться. Тому питання в тому, лікарня, коли приймає таку матір на прийомному пункті, вона вже розуміє, що це матір, що це її не привезли там на мерседесі там з всякими там бантиками і так далі, правильно, що точно батько привіз і вони її заберуть, дитину, назад? Ви ж розумієте, кого привезли до вас.

ДЕМЕНКО Т.М. Більше всього навіть, Павле Миколайовичу, це на етапі ще жіночої консультації лікар, який веде вагітну, він уже...

СУШКО П.М. У нас немає, у нас все розбалансоване. У нас медичинська сфера зараз побудована за самозверненням. Виходить, що коли, ми ж це на ТСК теж розбирали, що коли виписує лікарня матір з дитиною новонародженою, патронажна система починає працювати за самозверненням цієї матері. А якщо матір неблагополучна, якщо мати

безвідповідальна, то вона не стане на такий облік. А дитина, вона беззахисна залишається. От в цьому і проблема.

ДЕМЕНКО Т.М. Пологові будинки зараз, ми це відпрацювали, вони передають на місця, куди мама виписується з дитиною, вони передають...

СУШКО П.М. Зараз міністр Ляшко, він цю проблему вже зафіксував. Вони працюють так, щоб потім надали безкоштовну, вірніше, обов'язкову постановку на цей облік, щоб потім це якраз ми з цим працювали.

Питання у мене. Можливо цих матерів... От центр, в центрі є фахівці в Люботині, ми зараз будемо... Чому ці фахівці не залучені до роботи в цих пологових будинках? От більше всього де відмовляються, в яких пологових?

ДЕМЕНКО Т.М. В Харківській.

СУШКО П.М. Харківський перинатальний центр. Правильно? Чи є в цьому центрі фахівці, які от мають працювати з такими матерями? Просто в штаті є, чи немає? Немає. В цей центр перинатальний потрапляють тільки мешканці міста Харкова, чи різні? Різні. Тобто це питання області вже, ширше питання. А центр матері і дитини, він теж обласний. Правильно? Тобто, можливо, треба організувати співпрацю центру матері і дитини з перинатальним центром. Вона не організована зараз, тобто не працюють ці фахівці там. Добре. Ми зафіксували. Ми просто поїдемо далі дивитися і...

ПАВЛЕНКО Ю.О. Павло Миколайович, пропоную перейти ...*(Не чути)*

СУШКО П.В. Дякую. Добре.

ПАВЛЕНКО Ю.О. *(Не чути)*

СУШКО П.В. Приймається. Добре.

Тоді залишилося шосте, сьоме і восьме запитання.

ДЕМЕНКО Т.М. Із того, що я бачу, залишилась тільки дитина, діти, які виїхали уже та за кордоном.

ПОТУРАЄВ М.Р. Да, якщо коротко.

ДЕМЕНКО Т.М. Охорона здоров'я або ...*(Не чути)* там шестеро тільки дітей статусних.

ДЕМЕНКО Т.М. За кордон у нас виїхало два заклади, виїжджали під час повномасштабного. Це один заклад у нас Обласний будинок дитини № 3 до Литви виїжджав, там виїжджало у нас 15 дітей. І Центр «Гіппократ» виїхав до Німеччини, 14 дітей було на час виїзду. Коли діти виїхали в Гіппократі, це всі діти, які потребують паліативної допомоги, це діти з інвалідністю. На сьогодні пропрацьовували питання їх повернення, але, враховуючи паліативний важкий стан здоров'я дітей, ці діти залишилися в Німеччині. І за результатами... зараз 10 дітей, одну дитину ми влаштували в дитячий будинок сімейного типу на території Німеччини, в наш дитячий будинок сімейного типу, вона вибула. І залишається зараз 10 дітей, шість статусних дітей і чотири дитини – це ті діти, які в групі реабілітації були в закладі, і підтримуються стосунки із батьками, і здійснюється, підтримується весь обмін і листування між службами у справах дітей і між батьками по тим, що батьківським дітям.

За час перебування в Німеччині у нас, на жаль, три дитини померло за станом здоров'я, тому що вони дуже складні були. На сьогодні із дітьми залишається уповноважена особа від закладу, яка підтримує стосунки і з консульською установою, і із закладами. І за погодженням із нацсервісною

службою діти релоковані до чотирьох закладів німецьких відповідно за показниками.

СУШКО П.М. Питання. Чи стоїть питання повернення назад, чи є куди приймати, чи зараз воно не стоїть і все?

ДЕМЕНКО Т.М. Дуже складні діти за станом здоров'я.

СУШКО П.М. Ми перебрали вже час, давайте.

ДЕМЕНКО Т.М. Той, що заклад у Литві, там всі діти повернуті до України у сімейні форми, і заклад виїхав.

СУШКО П.М. Ми зрозуміли, об'єктивні причини всі, тому питання не стоїть. Поїхали далі. Тоді питання Юрія Олексійовича, будь ласка.

ПАВЛЕНКО Ю.О. *(Не чути)*

понома. Можна запропонувати одне рішення, яке об'єктивно допоможе нам усім. Дивіться, ми реально не бачимо дитину з самого початку, ми її ...*(Не чути)* От я хотіла попросити, ми вже давно просимо Мінсоц, можливо, якщо можна, розробити нам реєстр починаючи із народження дитини. Наприклад, народжується дитина, в реєстр вносяться дані. Далі, дитина переходить куди, в садочок, в школу – вносяться дані. Дитина стоїть на обліку ІРЦ – вносяться дані. Дитина попадає в охорону здоров'я – вносяться дані. Якщо проблема по дитині термін чи ще щось, загоряється там певний флажок і відповідні служби бачать. Тобто нам треба такий реєстр, коли ми будемо бачити оцей шлях кожної дитини. Реально це класна історія, да, і допомогла нам би усім, і тут питання не ...*(Не чути)*, ми б тоді оперативно і швидко реагували на ці всі речі.

СУШКО П.М. Вистачає кадрів, не вистачає, хто працює, скільки там одна людина чи дві, і потрібні контролери додаткові, чи ні, вам?

ПОНОМАРЕНКО Т.В. Щодо штатного забезпечення. Сімдесят три служби в Харківській області, одна регіональна і сім районних у 56 територіальних громадах. По кадровому забезпеченню. Загальна кількість – це 338 штатних одиниць передбачено, працює 277. Протягом року у нас, протягом 2026 року у нас збільшені 14 штатних одиниць. Збільшено в службах у справах дітей, 10 збільшено по місту Харкову штатних одиниць і 4 добавлено. І вже прийняті люди, це у громадах області.

ПОНОМАРЕНКО В.В. Дивіться, я зазначу, самий великий недобір це на рівні районних відділів. Але районні відділи, ну, там ... *(Не чути)*

ПАВЛЕНКО Ю.О. Громад, от де більш-менш?

ПОНОМАРЕНКО Т.В. Найбільше Харків.

ПОНОМАРЕНКО Т.В. Потребує Харків.

ПОНОМАРЕНКО Т.В. Потребує найбільше, да?

ПАВЛЕНКО Ю.О. Да. Є ...*(Не чути)* служби, наприклад? Є такі?

ДЕМЕНКО Т.М. ...*(Не чути)* А так, ну, по територіальним громадам Харківської області, там по одній вакантній посаді, там де є.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Ну, люди з радістю йдуть на цю роботу, чи звільняються?

ДЕМЕНКО Т.М.. Кадровий рух є. Кадровий рух є, але ми відстежуємо щоквартально цей рух із-за великого навантаження на служби у справах...

ПАВЛЕНКО Ю.О. Я вас просив би надати от пропозиції якраз по кадровому забезпеченню, підтримці людей, які працюють в системі захисту дітей.

ПОНОМАРЕНКО Т.В. А чому ви відмовляєтеся від реєстру? Чому відмовляєтеся від реєстру? Від реєстру, да. Дивіться, як би ми готові навіть самі його створити, якщо можна.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Я пропозицію приймаю, я навіть розумію, про що ви говорите.

СУШКО П.М. Тому можливо, ...*(Не чути)*, коли буде коментувати все почуте, то теж, можливо, прокоментує пропозиції щодо створення такого реєстру.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Ще розумію, що зараз на вимогу закону, який от ухвалений 3 місяці тому назад, треба чіткі методологічні рішення, як реалізовувати власні делеговані повноваження громадам, підготувати і навчити голів громад, як виконувати свої нові, по суті, обов'язки, які у них з'явилися. Це там багато, зараз не згадаю кількість, але це велика кількість нових обов'язків. І оця робота – теж ми чекаємо від міністерства, а поки що міністерство акцентувало, що їм треба контролери і тероргани, а не фахівці і чіткі методології роботи.

Дякую.

СУШКО П.М. Будь ласка, тоді, пані Людмила Шемелинець, вам слово.

ШЕМЕЛИНЕЦЬ Л.М. Доброго дня. Дякую за запрошення на засідання виїзного комітету. Багато було піднято дуже важливих питань, і щодо СЖО потребує, безумовно, більш чіткого врегулювання питання, яке сьогодні відбувається на рівні міжвідомчої взаємодії між громадами. І те питання, про яке ви сказали, що коли діти виїжджають з однієї громади і приїжджають в іншу, громади мають інформувати одна одну. Але без безпосередньої відповідальності і цепочки, як відбувається це інформування, ми маємо такі наслідки, про які сьогодні було зазначено. Що стосується тих дітей, які евакуюються, то там є більш чітка процедура, і служби у справах дітей вносять інформацію до системи «єДіти».

Що стосується того, що діти в лікарнях в місті Харкові, так само думаю, що ми ще раз проведемо нараду безпосередньо з Харківською областю, з містом Харковом, хоча ми вже неодноразово спілкувалися, і прийдемо до якогось алгоритму, як діяти, бо діти не мають бути в лікарнях. І нещодавно прийнята постанова чітко визначає, що це виключно тимчасове розміщення і не може бути більше ніж 9 діб, якщо діти не потребують медичного догляду.

І, безумовно, обласна служба у справах дітей має знати інформацію про ті сім'ї, які виїжджають з громад, і інформувати. Якщо навіть, до прикладу, ми не знаємо, куди перемістилася сім'я потім: вони могли поїхати десь до родичів, могли не повідомити, - то має бути поінформовано Державну службу у справах дітей, і далі Державна служба у справах дітей має відслідкувати, де з'явилася сім'я, якщо вона стала на облік як ВПО.

Що стосується по системі реєстру, або обліку, як сказали, то ми над цим працюємо. Сьогодні залучаємо міжнародних партнерів до цієї роботи, шукаємо кошти для розробки єдиної системи, яка б, дійсно, так, як сказала пані Віта, давала можливість нам бачити, що відбувається з дитиною, на кожному етапі її життя: дитина народилася, вибула з пологового, стала на облік чи не стала на облік до медичного працівника, уклала декларацію чи не

уклала декларацію. І будуть тоді відповідно в тій системі за тим технічним завданням, яке ми обговорювали попередньо, яке ми бачили, якраз оті всі моменти, які сьогодні ми проговорювали, буде видно в цій системі. Ми будемо бачити, кожен працівник служби у справах дітей матиме доступ відповідно до своєї сфери діяльності. І, безумовно, на центральному рівні буде видно, куди переміщаються всі діти і як за ними відбувається соціальний супровід в цій системі. Ми працюємо зараз над цією системою і, як б сказала, навіть уже теоретично маємо попередні домовленості щодо того, хто буде фінансувати розробку такої системи.

СУШКО П.М. Дякую, пані Людмилу. Дякую.

Ми будемо тоді підводити підсумки. Є запитання?

ПАВЛЕНКО Ю.О. Яка ситуація з нормативною базою на виконання закону? Це як контрольне, звітне питання у нас, у комітеті. Одну постанову ми отримали, іншу ви обіцяли надати позавчора. Не знаю, чи надійшла вона до нас в комітет, чи ні.

ШЕМЕЛИНЕЦЬ Л.М. Ну, ми відправили.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Відправили? Добре.

Які ще розробляються і що ви ще плануєте зробити на виконання закону? Бо там є достатньо серйозний перелік постанов. Поки що дуже мало зроблено, навіть в проєктах, я вже не говорю в затверджених. А закон давав місяць вам на затвердження всієї нормативної бази.

Дякую.

ШЕМЕЛИНЕЦЬ Л.М. Тим додатковим файлом, який був направлений вам, з додатковими проєктами постанов по внесенню змін до інших актів, по розробці нових актів, там якраз і охоплено вже весь перелік. Чому вони були

поділені на два етапи: тому що для того, щоб реалізовувати другий етап, саме щодо розмежування повноважень, ми бачили собі внесення змін спочатку до положень, але оскільки це зайняло довгу процедуру узгоджених процедур з Мінфіном, з Мінекономіки, з Нацслужбою... з іншими службами, перепрошую, забула, як називається ця служба, тому ми пішли єдиним пакетом... двома пакетами, але одночасною засилкою. І всі акти, проекти актів всі вам уже надіслані на комітет.

СУШКО П.М. Добре. Дякую, ознайомимось.

Колеги, тоді пропоную підвести підсумки. У нас треба секретаріату підготувати резюме, про що ми говорили, які були пропозиції протягом засідання, по стенограмі. Все ж таки пропоную міністерству не тільки поговорити ще раз з містом та областю, а відпрацювати якийсь алгоритм до виконання, щоб було саме до виконання, і шлях дитини був прописаний від початку до самого кінця. І саме алгоритм. Є там наказ, а є алгоритм.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Не до кінця, а до набуття повноліття.

ШЕМЕЛИНЕЦЬ Л.М. Дозвольте я ще дещо додам? Я забула, перепрошую, я забула додати, що нами уже якраз спільно і з Міністерством охорони здоров'я, і з представниками наших громадських організацій, про які говорила сьогодні пані Віта, які залучаються до роботи в пологових будинках, вчора було проведено нараду з приводу того, як організувати оцю роботу з мамами, які потенційно можуть відмовитися від дітей. І сьогодні шукаємо алгоритм, але знову завжди впираємося в фінансування. Наше бачення, що має бути соціальний працівник, який буде повідомлений, який далі буде спілкуватися і визначати, яка потрібна мамі психологічна підтримка. Тому що там, де працюють громадські організації, і там є багато кейсів, де мами передумують і не відмовляються від дітей. Тому над цим питанням теж працюємо.

СУШКО П.М. Дякую. У нас просто питання в тому, що зараз не до вас це питання, а в тому: дореформувалися до того, що ми сьогодні шукаємо алгоритми. Якось жили до цього, до цих реформ, а зараз знову шукаємо щось. Тому питання в тому, що є такі от центри, як Люботин, які ми побачили, які вже треба залучати до перинатальних центрів і працювати. Алгоритм має бути, по-перше, стосовно евакуації: виїжджає дитина, СЖО, не СЖО, через цей транзитний центр, відпрацювання, куди поїхала; постановка на облік. Це вже багато часу про це говоримо. Шлях дитини, шлях матері, яка вагітна, починаючи... Вона же десь живе, її хтось же бачить, що вона вагітна, от саме там має бути контроль, коли перший, хто побачив, кудись має повідомити, стоїть не стоїть на обліку. Далі вона приїхала в перинатальний центр, поліція везе її, чи швидка допомога, чи просто сусід довозить. Це теж треба збирати, на точці входу перинатального центру збирати інформацію, що за родина, що за мама, в якому стані вона приїхала. Дуже часто мами приїжджають і в дуже небезпечному стані: нарко-, алко- і так далі. (Я зараз дам вам слово) І взаємодія між МОЗ, Мінсоц і МВС, вона має бути набагато міцніша і продуктивніша.

Да, будь ласка, вам слово. І будемо завершувати.

РАДІЧ О.С. Дякую. Харківський обласний центр соціальних служб.

І дуже хочеться зазначити, що у нас все ж таки в області відбувається. У нас насправді, якщо казати, пан Павленко точно пам'ятає, коли були накази чотирьох міністерств. Вони настільки були насправді якісні... Це про міжвідомчу взаємодію, про що зазначає пан Павло Миколайович, пробачте. Якщо ми кажемо, що у нас в області, от наказ Міністерства соціальної політики зараз існує, який затверджує саме для обласних центрів як програму по навчанню міжвідомчій взаємодії. Ми в області це вже почали задля того, щоб зупинити і рухатися далі. Але багато чого, і той самий алгоритм, залежить не тільки від взаємодії на місцевому рівні, а ще і від взаємодії на

вищому, національному рівні. Тому, дійсно, про що ви зазначили, має величезне значення, якщо буде національного рівня.

І ще, пробачте, трішечки. Все ж таки ви в нас в гостях в області, я дуже хочу...

СУШКО П.М. Я вдома, не в гостях у вас тут.

РАДІЧ О.С. Ми кажемо про комітет зараз, не про вас особисто.

Якщо казати про те, що у нас область... Ви починали з того, що ми прифронтова, у нас постійно, ви точно знаєте, якщо ви вдома, то ви знаєте, як воно насправді. Харківський регіон відрізняється від інших регіонів. Небезпечно повсюди, але коли ви, скажімо, рухаєтеся по області, то, я думаю, навіть от з оцими мінусами, які знаємо, що існують, ми намагаємося виправити. Але все одно про працівників ви значили, яким чином ми залишаємося в потенціалі в ресурсі задля того. От ми робимо все, щоб об'єднатися і рухатися в психологічному відновленні, з психологічним, як-то кажуть, ментальним здоров'ям, відновленням. І це теж величезне значення має. Тому ми насправді хочемо зробити більше, але не завжди умови війни дають таку можливість.

СУШКО П.М. Дякую.

РАДІЧ О.С. Пробачте.

СУШКО П.М. Дякую.

Тимчасова слідча комісія відмітила відсутність міжвідомчої взаємодії, теж комітет це відмітить. Ми дамо рекомендації на Кабмін, на уряд в цілому напрацювати оці міжвідомчі накази, кожен наказ, кожне міністерство свої щоб відпрацювало, і так далі.

Проблеми всіх громад теж і мені особисто відомі, і колегам відомі. П'ятдесят шість громад – всі відпрацювали. Тому, колеги, дякую. На цьому...

ПАВЛЕНКО Ю.О. Я ще раз попросив би вас надати пропозиції до фінального рішення комітету, бо Харківська область завжди була передова (може, не дуже точне слово), але демонструвала найефективнішу, найрезультативнішу роботу у сфері захисту дітей в різні періоди, долаючи різні проблеми. Сьогодні новий виклик, і тут ви теж сьогодні можете показати приклад для країни і загальнонаціональної політики. Тому ще раз, девочки наши золотые, дякую вам за роботу. До нових зустрічей.

СУШКО П.М. Дякую всім. На цьому питання, яке ми розглядали, оголошую закритим. Питання, не комітет.